

**UNIVERSITATEA „LUCIAN BLAGA” DIN SIBIU
FACULTATEA DE ȘTIINȚE ECONOMICE**

**POLITICA RESURSELOR FINANCIARE
PUBLICE ÎN CONTEXT INTERNAȚIONAL
- ALTERNATIVE ȘI IMPLICAȚII**

(REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT)

**Conducător științific de doctorat,
Prof. univ. dr. Mihai Aristotel Ungureanu**

**Doctorand,
Liliana Bunescu**

**SIBIU
2012**

CUPRINS

Denumire capitol/subcapitol		Pagina
	<i>Introducere</i>	4
Cap. I	<i>POLITICA FINANCIARĂ ȘI MECANISMUL FINANCIAR ÎN DOMENIUL VENITURILOR PUBLICE</i>	9
1.1.	<i>Politica financiară – componentă a politicii economice generale</i>	9
1.1.1.	Politica financiară: concept, rol și funcții	10
1.1.2.	Politica bugetară – cheltuieli versus venituri	12
1.2.	<i>Mecanismul finanțelor publice și rolul său în formarea resurselor financiare publice</i>	19
1.2.1.	Conținutul mecanismului finanțelor publice	20
1.2.2.	Pârghiile financiare și rolul lor în funcționarea mecanismului financiar public	22
1.3.	<i>Conținutul și clasificarea resursele financiare publice</i>	23
1.3.1.	Conținutul resurselor financiare publice	24
1.3.2.	Clasificarea resurselor financiare publice	25
1.4.	<i>Factori de influență a evoluției veniturilor publice</i>	30
1.4.1.	Analiza corelației dintre veniturile fiscale și alți indicatori economici în statele membre ale UE și OCDE	30
1.4.2.	Modelarea econometrică a veniturilor fiscale în România	41
1.4.3.	Moralitatea fiscală – factor psihologic al veniturilor publice	49
1.5.	<i>Indicatorii de analiză a veniturilor publice – conținut și caracteristici</i>	54
1.6.	<i>Concluzii și considerații personale</i>	57
Cap. II	<i>ABORDAREA BUGETARĂ A SISTEMULUI RESURSELOR FINANCIARE PUBLICE</i>	60
2.1.	<i>Coordonate ale sistemului și procesului bugetar</i>	60
2.2.	<i>Repere privind sistemul resurselor financiare la nivelul administrației publice centrale</i>	64
2.2.1.	Alternative privind resursele financiare de natură fiscală ale administrației publice centrale	66
2.2.1.1.	Resurse financiare publice din impozitarea veniturilor, profitului și câștigurilor contribuabililor	66
2.2.1.2.	Resurse financiare publice din impozitarea consumului de bunuri și servicii ale contribuabililor	70
2.2.1.3.	Resurse financiare publice din comerț exterior și alte venituri fiscale	73
2.2.2.	Alternative privind resursele financiare de natură nefiscală ale bugetului de stat	73
2.2.3.	Considerații privind alte categorii de venituri colectate la nivel central	75
2.3.	<i>Particularități ale politicii resurselor financiare la nivelul administrațiilor publice locale</i>	76
2.3.1.	Descentralizare și autonomie financiară la nivelul colectivităților locale	77
2.3.2.	Resursele financiare ale unităților administrativ-teritoriale colectate de la contribuabili	78
2.3.2.1.	Veniturile colectivităților locale din impozitarea contribuabililor	79
2.3.2.2.	Veniturile colectivităților locale din proprietate și prestări de servicii	81
2.3.2.3.	Venituri din valorificarea elementelor de capital ale comunităților locale	83
2.3.3.	Finanțarea unităților administrativ-teritoriale de la bugetul de stat	83

2.3.3.1.	Transferuri sub formă de impozit pe venit și TVA	83
2.3.3.2.	Transferuri din fonduri de rezervă sau în baza unor programe naționale finanțate de ministere	86
2.3.3.3.	Subvenționarea bugetelor locale de la nivel central	89
2.3.4.	Sistemul resurselor financiare publice locale din România în perioada 2001-2011	89
2.3.5.	Studiu privind resursele financiare ale bugetului local al municipiului Sibiu în anul 2011	92
2.4.	<i>Împrumuturile publice – alternative în formarea resurselor financiare publice</i>	94
2.4.1.	Împrumuturile publice – aspecte introductive	94
2.4.2.	Finanțarea din resurse împrumutate la nivel central	96
2.4.2.1.	Alternative de finanțare internațională	96
2.4.2.2.	Finanțarea națională – piața internă a titlurilor de stat	104
2.4.3.	Finanțarea din resurse împrumutate la nivel local	106
2.4.3.1.	Creditele bancare – alternativă rapidă de finanțare a colectivităților locale	106
2.4.3.2.	Obligațiunile municipale – provocare pentru administrațiile publice locale române	108
2.4.3.3.	Studiu privind finanțarea municipiului Sibiu din resurse împrumutate	113
2.5.	<i>Politica resurselor financiare publice la nivelul bugetului Uniunii Europene</i>	113
2.5.1.	Aspecte de ansamblu ale sistemului resurselor financiare europene	113
2.5.1.1.	Bugetul european și cadrul financiar multianual	114
2.5.1.2.	Particularități ale resurselor financiare europene	115
2.5.2.	Sistemul resurselor financiare publice ale Uniunii Europene în perioada 2000 - 2012	116
2.5.3.	Alternative în finanțarea Uniunii Europene din 2014	122
2.6.	<i>Concluzii și considerații personale</i>	125
Cap. III	<i>FISCALITATE INTERNAȚIONALĂ – TEHNICI ȘI PROCEDURI DE OPTIMIZARE</i>	129
3.1.	<i>Sistemul fiscal – principalul instrument al politicii fiscale</i>	129
3.1.1.	Rolul și funcțiile sistemului fiscal	129
3.1.2.	Aspecte conceptuale privind obligațiile fiscale	130
3.2.	<i>Echitatea fiscală și tehnicile de impunere</i>	133
3.2.1.	Considerații privind echitatea fiscală	133
3.2.2.	Analiza tehnicilor de impunere practicate la nivelul Uniunii Europene	135
3.2.2.1.	Impunerea în sumă fixă	135
3.2.2.2.	Impunerea în cote procentuale	139
3.3.	<i>Analiza dinamicii presiunii fiscale</i>	144
3.3.1.	Analiza factorială a presiunii fiscale în România	144
3.3.2.	Presiunea fiscală pe teritoriul celorlalte state membre ale Uniunii Europene	150
3.3.3.	Analiza elasticității fiscale în Uniunea Europeană	152
3.4.	<i>Optimizarea fiscal-bugetară</i>	156
3.4.1.	Optimul fiscal în viziunea lui Arthur Laffer	157
3.4.2.	Analiza grafică a teoriei lui Laffer pentru statele membre ale Uniunii Europene	159
3.4.3.	Abordarea cantitativă a optimului în domeniul fiscal-bugetar	162
3.5.	<i>Politica fiscală – pârghie de sprijin a economiilor aflate în criză</i>	170

3.5.1.	Măsurile fiscale anti-criză aplicate în România în perioada 2009-2011	172
3.5.2.	Măsurile fiscale anti-criză adoptate de celelalte state membre ale Uniunii Europene	177
3.6.	<i>Poziția României în competiția fiscală internațională</i>	183
3.7.	<i>Concluzii și considerații personale</i>	185
Cap. IV	<i>BENCHMARKING-UL PUBLIC – METODĂ DE COMPARAȚIE A POLITICII RESURSELOR FINANCIARE PUBLICE?</i>	189
4.1.	<i>Benchmarking-ul: concept și evoluție</i>	189
4.1.1.	Abordarea conceptuală a benchmarking-ului	189
4.1.2.	Tipologia și procesul de benchmarking	192
4.1.3.	Importanța benchmarking-ului	195
4.2.	<i>Benchmarking-ul în sectorul public – potențial și limite</i>	196
4.2.1.	Potențialul benchmarking-ului public	196
4.2.2.	Echipa și etapele procesului de benchmarking public	198
4.2.3.	Benchmarking-ul public: avantaje și limite	201
4.2.4.	Benchmarking-ul public – practici internaționale	204
4.3.	<i>Analiza comparativă a politicii resurselor financiare publice în România și Franța cu ajutorul benchmarking-ului</i>	206
4.3.1.	Obiectul procesului de benchmarking al politicii veniturilor publice România versus Franța	206
4.3.2.	Selectarea participanților la procesul de benchmarking	206
4.3.3.	Metodele de colectare a datelor	211
4.3.4.	Determinarea ecarterului de performanță	212
4.3.4.1.	Particularitățile organizării sistemului bugetar francez	212
4.3.4.2.	Franța – stat european cu presiune fiscală ridicată	215
4.3.4.3.	Provocări în sectorul impunerii veniturilor populației franceze	218
4.3.4.4.	Aportul mediului economic privat din Franța la formarea resurselor financiare publice	224
4.3.4.5.	Impunerea indirectă a contribuabililor în Franța	228
4.3.4.6.	Principalele venituri de natură nefiscală ale bugetului de stat francez	231
4.3.4.7.	Resursele financiare împrumutate ale statului francez	232
4.3.4.8.	Modul de finanțare a autorităților locale franceze	235
4.3.5.	Comunicarea rezultatelor benchmarking-ului public	243
4.4.	<i>Concluzii și considerații personale</i>	250
	<i>Rezultatele obiectivelor propuse și direcții viitoare de cercetare</i>	255
	Bibliografie	266
	Lista figurilor	276
	Lista tabelelor	278
	Anexe	

Cuvinte cheie: venituri publice, politica fiscală, resurse împrumutate, optimizare fiscală, benchmarking fiscal

INTRODUCERE

În societatea contemporană statul este prezent pretutindeni, în viața politică, economică și socială. Pentru finanțarea activităților sale statul are nevoie de resurse bănești pe care și le procură din diferite surse. Statul în economia de piață poate fi supus unei analogii cu o entitate economică care are ca obiect de activitate furnizarea bunurilor publice și prestarea serviciilor publice, menite să asigure cadrul favorabil de funcționare al economiei și un mediu de afaceri corespunzător etapei de dezvoltare a țării. Pentru a-și realiza obiectivele, statul este îndreptățit să obțină finanțare de la cei care beneficiază de asemenea bunuri și servicii publice. Politica veniturilor publice se circumscrie la ansamblul deciziilor pe care statul le ia în vederea asigurării resurselor financiare necesare. Orice demers ce se întreprinde pentru a fundamenta necesitatea resurselor financiare publice pornește de la analiza rolului statului în furnizarea de bunuri și servicii publice. Statul are mai multe pârghii de intervenție în economie, printre care se numără și sistemul fiscal. Fiscalitatea, deși nu se va bucura niciodată de popularitate, este obiectiv necesară, iar problema care se pune este aceea a proiectării unui sistem fiscal care să diminueze pierderea socială și să realizeze obiective de echitate acceptate social la un moment dat. Necesitatea colectării veniturilor de la contribuabili pentru acoperirea cheltuielilor publice imprimă un caracter obiectiv presiunii fiscale. Caracterului obiectiv i se atașează componenta psihologică a presiunii fiscale.

Motivul alegerii acestei teme, „*Politica resurselor financiare publice în context internațional – alternative și implicații*”, l-a constituit faptul că problematica modalităților prin care autoritățile statului își procură resursele bănești necesare desfășurării activității reprezintă un subiect de dezbatere, atât în cadrul comunității științifice, dar mai ales în rândul politicienilor. Veniturile publice se constituie, deseori, într-un măr al discordiei printre reprezentanții autorităților publice, tot timpul există o problemă a banilor publici dată de caracterul lor limitat. Problema resurselor financiare publice stârnește interesul tuturor cetățenilor implicați activ în animarea sistemului financiar public. La fel ca mulți alții, ne încadrăm în categoria contribuabililor obișnuiți, interesați de modul în care statul gestionează banul public. Cercetarea din cadrul studiilor doctorale s-a constituit în posibilitatea de a aprofunda și înțelege sistemul resurselor financiare publice din România, dar și oportunitatea de a investiga dacă sistemele fiscale ale altor țări sunt un factor determinant al ecartului care ne desparte de acestea, ca nivel de dezvoltare economică.

Actualitatea temei rezidă din importanța pe care o are politica veniturilor publice și reformele din acest domeniu pentru dezvoltarea economică a oricărui stat. Dezbaterile vizând mărirea optimă a ratei fiscalității, tehnicile de impunere la care să se facă apel și implicațiile acestora asupra creșterii economice și asupra bunăstării sociale sunt permanent deschise. Mai mult, aderarea României la structurile europene aduce cu sine noi provocări în domeniul finanțelor publice, în general, și în domeniul resurselor financiare publice, în particular.

Scopul cercetării constă în evidențierea punctelor tari și punctelor slabe ale politicii resurselor financiare publice, precum și a posibilităților de perfecționare a surselor de proveniență a veniturilor publice prin realizarea unui studiu comparativ al sistemului fiscal românesc cu un alt sistem fiscal din lume. Alături de acest scop principal se regăsesc trei scopuri derivate ce fac referire la intenția de a modela econometric veniturile fiscale din România, de a studia gradul de optimizare fiscală și de a aplica tehnica benchmarking-ului public în domeniul fiscal.

Apreciem că elementele de noutate științifică care pot fi surprinse în tema noastră de cercetare derivă din **obiectivele principale** pe care ni le-am propus în fiecare capitol, după cum urmează:

O_{1.1} ⊗ Identificarea factorilor esențiali ai veniturilor fiscale prin analiza intensității corelației acestora în cadrul unui panel de indicatori economici;

O_{1.2} ⊗ Modelarea econometrică a veniturilor fiscale din România cu ajutorul regresiei liniare multifactoriale;

- O_{2.1}. ⊗ Analiza, într-o abordare bugetară, a particularităților sistemului resurselor financiare publice proprii, la nivel central și local, în România;
- O_{2.2}. ⊗ Studiul punctelor tari și slabe ale alternativelor de finanțare publică, internă sau externă, din resurse împrumutate la nivel central și local;
- O_{2.3}. ⊗ Identificarea posibilităților viitoare de finanțare a bugetului Uniunii Europene din anul 2014
- O_{3.1}. ⊗ Cuantificarea numerică la nivelul Uniunii Europene a gradului de elasticitate pe care veniturile fiscale îl au la modificarea produsului intern brut, în condiții de *ceateris paribus*;
- O_{3.2}. ⊗ Dezvoltarea unui instrument multifactorial de măsurare a gradului de optimizare a politicii fiscal-bugetare a unei țări, instrument care să permită comparații în timp, pentru aceeași țară;
- O_{3.3}. ⊗ Analiza deciziilor de politică fiscală luate de autoritățile publice române pentru redresarea economiei aflate în dificultate datorită crizei economice internaționale comparativ cu măsurile întreprinse în acest sector de celelalte țări din Europa;
- O_{4.1}. ⊗ Transferarea noțiunii de „benchmarking” din sectorul privat în sectorul public și adaptarea acestuia la specificul finanțelor publice, cu propunerea utilizării acestuia ca procedeu de comparație pentru identificarea celor mai bune practici fiscale la nivel internațional și raportarea la acestea;
- O_{4.2}. ⊗ Realizarea unui benchmarking public al politicilor veniturilor publice din România și Franța cu scopul identificării particularităților politicii veniturilor publice creatoare, sau nu, de performanță financiară în Franța și a gradului acestora de preluare și adaptare la condițiile din țara noastră.

În cadrul fiecărui capitol se identifică și o serie de **obiective secundare** după cum urmează: sintetizarea obiectivelor de politică fiscală în România după anul 2000 conform programelor de guvernare, analiza factorului psihologic care determină dinamica veniturilor fiscale, prezentarea trăsăturilor definitorii ale indicatorilor de analiză ai veniturilor publice; cercetarea tendințelor de dinamică și structură a veniturilor bugetului de stat, studiul căilor de finanțare a bugetelor locale prin transferuri de la nivel central, analiza capacității autorităților publice de a se finanța pe piața de capital; centralizarea tehnicilor de impunere la nivelul Uniunii Europene, analiza dinamicii presiunii fiscale în România și Uniunea Europeană, localizarea României în competiția fiscală internațională și aprecierea capacității acesteia de a combate țările concurente, abordarea conceptuală a noțiunii de benchmarking.

Particularitățile cercetării propuse se regăsesc în obiectul și specificul său, în obiectivele pe care și le fixează, **metodologia cercetării** fiind în deplină concordanță cu acestea. Mecanismul cercetării științifice fundamentale propuse a avut în vedere apelarea la o gamă variată de metode de cercetare calitative și cantitative, printre care se includ: investigația fundamentală și aplicativă privind situația actuală a politicii de formare a resurselor financiare publice în România; analiza documentară prin accesarea bibliografiei de specialitate (cărți, rapoarte, articole, studii publicate în baze de date internaționale, anuare statistice, buletine ale Ministerului de Finanțe, BNR, Eurostat, Comisiei Europene, OCDE, publicații ale FMI, etc.), modelarea prin crearea unui instrument de comparație a gradului de optimizare fiscal-bugetară. În lucrare am apelat, ori de câte ori a fost necesar, la metode matematice și statistice, precum modelarea econometrică, analiza comparativă statică și dinamică, analiza de corelație, metodele inducției și deducției, reprezentarea grafică a datelor investigate. În capitolul al patrulea s-a utilizat o metoda cazuistică de cercetare ce presupune o analiză comparativă a politicii de formare a resurselor financiare publice în România și Franța.

Contribuțiile proprii asupra domeniului cercetat sunt prezentate pe tot parcursul tezei de doctorat, semnificația teoretică și valoarea aplicativă a acestora rezultă din recomandările și atenționările pe care teza le conține.

Tema de cercetare se referă la un vast spectru de probleme privind formarea banului public, care dintotdeauna a ocupat un loc central în preocuparea reprezentanților statului. Resursele disponibile sunt utilizate de decidenții publici pentru a înlătura diversele dezechilibre apărute la nivelul societății. Creșterea din ce în ce mai rapidă a cheltuielilor publice atrage după sine identificarea de noi resurse, precum și perfecționarea și diversificarea metodelor și tehnicilor folosite în mobilizarea resurselor financiare la dispoziția statului. Misiunea social-economică a finanțelor publice se îndeplinește numai prin constituirea fondurilor publice, de natură bănească, la

care participă toate sectoarele și cetățenii rezidenți. De-a lungul istoriei, structura resurselor financiare publice s-a diversificat, a evoluat, schimbându-se ponderea diferitelor elemente structurale. Considerăm că veniturile statului au o mare importanță nu numai ca sume ce alimentează bugetul, ci și prin influența pe care acestea o exercită asupra activității economice și sociale a țării. Sistemul veniturilor bugetare trebuie construit astfel încât să stimuleze dezvoltarea activității economice și sociale, îndeplinirea indicatorilor economici cantitativi și calitativi, dezvoltarea echilibrată a ramurilor economiei și realizarea liberei inițiative. Politica financiară concepe obligațiile fiscale și celelalte venituri publice nu numai ca resurse care alimentează fondurile financiare publice, ci și ca instrumente prin intermediul cărora sunt influențate procesele economice și sociale în raport cu conjunctura economică și obiectivele dezvoltării țării. În acest sens am insistat asupra trasăturii de interdependență care există între politica bugetară, monetară, valutară, a veniturilor, comercială și politica veniturilor. În realizarea obiectivelor sale, statul se confruntă cu următoarea problemă: resursele financiare de care dispune sunt limitate, iar destinația acestora este concurențială, conducând la necesitatea utilizării acestora în mod eficient.

În primul capitol, intitulat **“POLITICA FINANCIARĂ ȘI MECANISMUL FINANCIAR ÎN DOMENIUL VENITURILOR PUBLICE”**, am abordat resursele financiare publice din punct de vedere al determinantelor teoretice ale acestora, insistând asupra necesității și rolului resurselor financiare publice, dar și asupra factorilor care le influențează evoluția. În acest prim capitol se surprinde faptul că politica veniturilor bugetare are două componente politica veniturilor fiscale și politica veniturilor nefiscale. Pornind de la structura resurselor financiare publice se consideră două categorii principale, respectiv resursele atrase prin intermediul sistemului fiscal și resursele atrase prin îndatorare publică. Actul de a plăti impozite și taxe este o obligație morală a fiecărui cetățean cu bun simț și civilizată. Este de la sine înțeles că nimeni nu își poate desfășura în mod izolat o activitate economică, aceasta fiind interdependentă de activitățile desfășurate de ceilalți cetățeni, motiv pentru care fiecare dintre noi trebuie să contribuim la formarea banului public în funcție de averea pe care o acumulăm în decursul timpului. La toate acestea se adaugă necesitatea adoptării unei politici fiscale reciproc avantajoasă atât pentru stat, cât și pentru cetățeni. Pe lângă aspectele conceptuale prezente în primul capitol se identifică și o componentă tehnică, de natură econometrică, prin care ne-am propus să selectăm factorii care influențează veniturile fiscale într-un eșantion format de 40 de țări membre ale Uniunii Europene (UE) și Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE) și să le măsurăm intensitatea legăturii cu veniturile fiscale. La acestea se adaugă intenția de a elabora un model econometric care să previzioneze evoluțiile în timp ale încasărilor României din venituri fiscale. În acest sens, am creat o regresie multifactorială liniară pornind de la variabilele independente valoarea adăugată brută și soldul contului curent, variabila dependentă fiind, evident, veniturile fiscale.

O_{1.1.} ✪ Identificarea factorilor esențiali ai veniturilor publice prin analiza intensității corelației acestora dintr-un panel de indicatori economici

Analiza factorilor de influență a veniturilor fiscale la nivelul statelor membre UE și OCDE s-a realizat cu ajutorul coeficienților de corelație. Testarea corelației bivariante între evoluția veniturilor fiscale în cele 27 de state membre UE și o paletă de 15 factori cauzali s-a finalizat cu divizarea variabilelor care determină evoluția veniturilor fiscale în trei categorii: factori semnificativi ai veniturilor fiscale cum sunt produsul intern brut, venitul național net/locuitor, valoarea adăugată brută, câștigul salarial mediu brut, soldul contului curent, factori mai puțin semnificativi ai veniturilor fiscale cum sunt rata ocupării, cheltuielile publice, datoria publică și investițiile străine directe, și non-factori ai veniturilor publice cum sunt rata șomajului, populația, masa monetară și ratele dobânzii la depozite și credite. Înainte ca datele să fie prelucrate econometric au fost supuse testării grafice a ipotezei distribuției normale, a simetriei, aplatizării, testării autocorelației și staționarității seriilor de timp. Coeficienții de corelație au fost obținuți după

ce seriile de date au fost destăronarizate și după ce a fost eliminată autocorelația prin diferențe de ordinul 1 și 2.

Mișcarea capitalului de la Vestul Europei spre Centru și Est este evidentă și în cazul analizei noastre, state membre precum Slovacia, Slovenia, România, Letonia, Lituania, Ungaria, Bulgaria, se particularizează prin coeficienți de corelație pozitivă puternică între investițiile străine directe întreprinse pe teritoriul lor și impozitele și taxele colectate de autorități. Atragerea investitorilor străini se poate constitui într-o alternativă pentru completarea veniturilor publice insuficiente. O altă particularitate identificată la nivelul statelor membre din Centru și Estul Europei vizează importanța fluctuațiilor importurilor și exporurilor de bunuri și servicii asupra veniturilor fiscale ale statului. Este evident faptul că statele mai puțin dezvoltate se confruntă cu balanțe comerciale negative ale căror sold se extinde anual. Seriile de date folosite în analiza prezentă sunt serii de timp ce acoperă perioada 1995-2010, singura perioadă care oferă date pentru toate cele 16 variabile și pentru toate cele 40 de țări analizate. Această selecție nu elimină inexistența datelor pentru anumite țări sau variabile, în special pentru cele din categoria factorilor monetari. Programele informatice folosite pentru prelucrarea și analiza statistică a datelor sunt SPSS 18.0 și Eviews 4.1.

O_{1.2}. Modelarea econometrică a veniturilor fiscale din România cu ajutorul regresiei liniare multifactoriale

Analiza întreprinsă pentru realizarea obiectivului principal anterior ne-a permis selectarea variabilelor independente pentru realizarea unui model econometric de regresie multiplă pentru estimarea veniturilor fiscale în România. Variabilele independente selectate în model sunt: valoarea adăugată brută, câștigul salarial mediu brut și cheltuielile publice, cu corelație pozitivă, și soldul contului curent, cu corelație negativă. Analiza grafică cu ajutorul cronogramei relevă inexistența sezonality și ciclicității seriilor de date pentru nici una din variabile. Testarea ipotezei distribuției normale a seriilor de date s-a realizat prin determinarea simetriei și aplatazării distribuțiilor celor 5 variabile și s-a constatat existența unor serii asimetrice pentru toate variabilele incluse în model, dar și existența unor distribuții platycurtice. Reconfirmarea rezultatelor anterioare s-a realizat prin testul Jarques-Bera, astfel că pentru variabilele venituri fiscale, valoarea adăugată brută, cheltuieli publice și câștig salarial mediu brut există o probabilitate de 55% ca acestea să fie normal distribuite și de 97% pentru soldul contului curent. S-a considerat necesară testarea normalității seriilor și prin metoda grafică a Quantile-Quantile Plots, dar și testarea existenței valorilor extreme (outliers). Pentru analiza autocorelației seriilor de date s-au aplicat funcția de autocorelație (ACF) și funcția de autocorelație parțială (PACF) și testului Ljung-Box în SPSS. Pentru toate cele 5 variabile analizate în serii brute s-a obținut că datele nu sunt distribuite aleatoriu, ci sunt autocorelate, iar autocorelația a fost îndepărtată prin diferențe de ordinul 2. Testarea ipotezei de staționaritate (Unit Root Test) a seriilor de date s-a realizat în Eviews cu ajutorul testului Augmented Dickey-Fuller (ADF), ceea ce a condus la identificarea celor 3 forme de regresie pentru toate cele 5 serii de date analizate, mai mult s-a continuat aplicarea testului și asupra seriilor de diferențe de ordinul 1. Astfel că pentru staționarizarea seriilor de date s-a decis transformarea seriilor prin diferențe de ordinul 2. Prin aplicarea unui test de cointegrare (testul Trace și testul Maximum Eigenvalue) s-a identificat existența a două relații de cointegrare între variabile.

Într-o primă fază s-a construit prin metoda “enter” în SPSS, o regresie liniară multifactorială care include în model cele patru variabile cu serii obținute prin diferențe de ordinul 2. Însă, testarea modelului a scos în evidență lipsa unei semnificații statistice a coeficienților regresiei și irelevanța modelului inițial. Deoarece scopul cercetării prezente este identificarea unor coeficienți BLUE (best linear unbiased estimator), iar coeficienții obținuți nu au satisfăcut așteptările, s-a realizat modelul regresiei multifactoriale prin metoda stepwise (selecție pas cu pas) asupra celor 4 variabile. În aceste condiții au fost generate două modele valide de regresie liniară, unul unifactorial cu o singură variabilă independentă (Veniturile Fiscale = 0,326 Valoarea Adăugată Brută – 64,78) și unul multifactorial cu două variabile independente, valoarea adăugată brută și soldul contului curent, $Veniturile\ Fiscale = 0,247\ Valoarea\ Adăugată\ Brută - 0,444\ Soldul\ Contului\ Curent + 53,176$.

Variabilele câștig salarial mediu brut și cheltuielile publice au fost excluse deoarece nu prezentau semnificație statistică. Testul t-Student, testul F, coeficientul de determinare ajustat R^2 au relevat estimatori ai regresiei semnificativi și un model econometric bun. Coeficientul de regresie pentru valoarea adăugată are semn pozitiv ce confirmă existența unei evoluții direct proporționale ale celor două variabile, iar pentru soldul contului curent coeficientul de regresie are semn negativ și confirmă existența unei evoluții indirect proporționale a celor două variabile. Regresia liniară multiplă a veniturilor fiscale a fost supusă unor testări ale ipotezelor din modelul Gauss-Markow ce au vizat multicolaritatea variabilelor, testarea distribuției normale a erorilor, testarea autocorelației erorilor prin testul Durbin-Watson și testul Breusch-Godfrey Serial Correlation LM, testarea inexistenței unei corelații între variabilele independente și variabila reziduală, dar și ipoteza homoscedasticității prin testul White. Toate aceste teste au fost valide ceea ce ne-a permis să estimăm valoarea veniturilor fiscale și să cuantificăm diferențele față de valorile reale. În concluzie, modelul este destul de corect specificat și estimat, însă nu se consideră un model perfect, ci perfectibil, este în fond o aproximație statistică. Există însă și o serie de puncte slabe ale modelului legate de insuficiența observațiilor în seriile de date, nestaționaritatea și autocorelarea lor în formă brută, etc. Existența unei ușoare corelații între variabilele independente determină la continuarea îmbunătățirii modelului econometric prin dezvoltarea lui într-un model econometric cu ecuații multiple.

Tot în acest capitol am realizat o analiză comparativă a programelor de guvernare din perioada 2001-2012 în domeniul politicii financiare. Obiectivele și direcțiile de acțiune ale politicii fiscale și bugetare diferă considerabil de la o perioadă la alta, de la o guvernare la alta, și sunt corelate cu modificările apărute în contextul macroeconomic internațional. O primă diferență, care se remarcă între obiectivele politicii fiscale în cele 3 perioade de guvernare, este legată de faptul că în perioada 2009-2012 politica bugetară a României se canalizează pe reducerea deficitului bugetar și menținerea lui în țintele stabilite, în condițiile în care în perioadele 2005-2008 și 2001-2004, deficitul bugetar nu reprezintă un obiectiv principal al politicii bugetare. A doua diferență pe care o punctăm constă în atitudinea autorităților statului față de elementele de politica fiscală, iar a treia diferență vizează cheltuielile publice, astfel că în perioada 2001 - 2004 accentul cade pe performanțele obținute în alocarea resurselor bugetare, în 2005 - 2008 pe asigurarea transparenței realizării cheltuielilor publice și bugetarea multianuală, iar în 2009 - 2012 eforturile guvernanților sunt canalizate asupra reducerii drastice a cheltuielilor publice pentru îndeplinirea obligațiilor asumate în momentul contractării împrumuturilor de la FMI.

Un accent deosebit a fost pus asupra factorului psihologic care influențează dinamica veniturilor publice. Factorul psihologic are în vedere moralitatea fiscală de care dă dovadă contribuabilii. Aceasta este percepută ca un fenomen social, care este dificil de explicat. A vorbi despre probleme economice presupune și implicarea factorilor psihologici, a vorbi despre probleme psihologice presupune și implicații economice, drept urmare nu există o contradicție, excludere sau confruntare între cele două. Este acceptată ideea conform căreia psihologia economică nu poate explica cu succes evoluția proceselor economice mai bine decât științele economice, ci ea explică comportamentele cel mai des întâlnite la cetățeni. Cercetările econometrice anterioare s-au finalizat cu identificarea unui volum mare de factori care afectează comportamentul moral al contribuabililor din prisma fiscalității (genul contribuabilului, vârsta acestuia, starea civilă, nivelul de educație, modul de angajare, clasa socială, venitul personal, religia, tipul de democrație, încrederea în instituțiile publice și în Guvern, atitudinea față de democrație, cota de impozitare, corupția, etc.). Însă, gradul de moralitate fiscală depinde de gradul de satisfacție a contribuabilului față de acțiunile guvernamentale. Acțiunile pozitive ale statului sunt menite să îmbunătățească atitudinea pozitivă a contribuabililor pentru a consimți la plata obligațiilor fiscale. Un contribuabil prezintă înclinație spre respectarea prevederilor legale atât timp cât schimbul dintre sumele plătite și serviciile furnizate de autorități este echitabil. Calitatea instituțiilor publice are un efect puternic asupra comportamentului fiscal al contribuabililor. Conform sondajelor internaționale realizate și în România, s-a constatat că există un nivel ridicat al moralității fiscale, mai mult de două treimi din

populație nu consideră justificată sustragerea de la plata obligațiilor fiscale când există această posibilitate. Odată cu înaintarea în vârstă românii dau dovadă de moralitate fiscală mai accentuată, iar pe măsură ce numărul anilor de studiu crește pentru fiecare individ se observă o intensificare a înclinației spre înșelătorie în domeniul fiscal.

În evoluția oricărui stat, politica bugetară, în general, și politica fiscală, în special, au jucat unul din principalele roluri de macrostabilizare economică. Ele au devenit instrumente ale funcționării economiei de piață către obiectivul unei creșteri economice dinamice, neinflaționiste și sustenabile, capabilă să genereze noi locuri de muncă în paralel cu acceptarea reformelor structurale. Rolul complex al veniturilor publice nu se limitează numai la activitățile de procurare și distribuire eficientă a resurselor financiare publice, ci trebuie să asigure creșterea economică și stabilitatea economico-socială a întregii societăți. Crearea mecanismului financiar a favorizat derularea normală a fluxurilor reale dintr-o economie pentru îndeplinirea obiectivelor generale ale societății.

Capitolul al doilea, intitulat **“ABORDAREA BUGETARĂ A SISTEMULUI RESURSELOR FINANCIARE PUBLICE”**, prezintă o serie de tendințe în structura și evoluția veniturilor publice din bugetul de stat, bugetele locale și bugetul Uniunii Europene. Acestea se completează prin studiul alternativelor interne și externe de finanțare din resurse împrumutate. În economia modernă, bugetul nu mai constituie un simplu document în care se înscriu veniturile și cheltuielile previzionate ale statului pe o perioadă de 12 luni, ci este un plan financiar la nivel macroeconomic. Pornind de la aceste considerente, se debutează cu studiul detaliat al veniturilor bugetare din bugetul de stat conform clasificăției bugetare, pe categorii de venituri fiscale, nefiscale și din capital. Cifrele care stau la baza concluziilor derivă din utilizarea execuțiilor bugetului de stat în perioada 2000-2010 obținute de la Ministerul Finanțelor Publice în baza solicitării nr. 320633/2011, iar pentru 2011 s-au folosit execuțiile preliminare publicate în anexa 1 a Legii bugetului de stat pentru anul 2012. În ceea ce privește sistemul resurselor publice aflate la dispoziția bugetelor locale, se are în vedere dezvoltarea alternativelor de finanțare din resurse proprii, fiscale și non-fiscale, a transferurilor de la bugetul de stat și a creditelor bancare sau împrumuturilor obligatate. Atenție s-a acordat destinațiilor sumelor din Fondul de rezervă bugetară la dispoziția Guvernului în favoarea colectivităților locale, dar și a celor din cadrul unor programe naționale dezvoltate de ministere. Lucrarea include și o analiză a stadiului actual de dezvoltare a pieței obligațiunilor municipale din România cu precizarea avantajelor și dezavantajelor acestei metode de finanțare.

Deoarece de cele mai multe ori se înregistrează neconcordanțe între volumul veniturilor și al cheltuielilor publice, politica financiară în domeniul resurselor publice trebuie să vizeze și asigurarea echilibrului financiar, echilibrare ce se realizează pe seama îndatorării. Contractarea unui împrumut de stat are aspecte pozitive și negative, ce depind de destinațiile date împrumutului și de solvabilitatea statului. În al doilea capitol am parcurs o multitudine de variante pe care autoritățile publice centrale și locale le au pentru finanțare de la instituțiile financiare internaționale (FMI, BM, UE, BERD, BEI, bănci comerciale, etc.), fără a omite apelarea la piața de capital din România și la cea internațională. Analiza presupune identificarea variantelor mai ieftine și rapide de finanțare și cercetarea maturității piețelor de capital pentru acoperirea nevoilor financiare publice. Se atrage atenția asupra caracterului rambursabil al acestor resurse extraordinare, rambursarea ratelor și plata dobânzilor duc la majorarea cheltuielilor bugetare, fapt ce atrage majorarea impozitelor și taxelor, iar dacă acestea nu sunt suficiente atrage contractarea de noi împrumuturi.

Sistemul resurselor publice din România este interdependent de sistemul resurselor publice europene, interdependența materializându-se în două fluxuri financiare de intrare/ieșire de numerar în/din bugetul de stat al României în favoarea bugetului Uniunii Europene. Din aceste considerente capitolul prezintă situația actuală a surselor de finanțare ale Uniunii Europene și istoricul contribuțiilor României, cu trecerea în revistă la final a provocărilor aduse de noul cadru financiar multianual din 2014 și a variantelor din viitorul finanțării europene.

O_{2.1.} ☼ Analiza, într-o abordare bugetară, a particularităților sistemului resurselor financiare publice proprii la nivel central și local în România

În ceea ce privește abordarea bugetară la nivel central se constată că sistemul fiscal național este pilonul de bază a bugetului de stat, impozitele și taxele încasate de autorități reprezintă aproximativ 90% din resursele aflate la dispoziția lor. Finanțarea bugetului de stat din venituri nefiscale sau orice alte categorii de venituri din capital, donații, etc., se realizează din păcate în cote ne semnificative. Sistemul fiscal din țara noastră poate fi analogiat cu o masă cu trei picioare, analogie ce se menține de peste un deceniu. Taxa pe valoarea adăugată apasă asupra contribuabilului român, mai ales în condițiile majorării ei, fapt ce poate degenera în reducerea consumului agregat ca urmare a creșterii prețurilor. În prezent, putem afirma că a avut loc o transformare a sistemului fiscal românesc într-o masă cu patru picioare reprezentate de taxa pe valoarea adăugată, impozitul pe venit, accize și impozit pe profit, principalele surse de venit ale bugetului de stat.

La nivelul colectivităților locale, construirea bugetului local reprezintă un moment de importanță majoră și complexitate evidentă pentru orice localitate, ce își pune amprenta anual asupra evoluției acesteia. Apreciem că sistemul actual de alocare a transferurilor de echilibrare este destul de neclar, se permite alocarea de sume diferențiate după criterii subiective și nu elimină influența politică în repartizarea resurselor financiare către autoritățile locale. Deși legislația românească prevede o formulă de calcul anual al volumului transferurilor de echilibrare, resursele financiare primite pentru echilibrare nu sunt predictibile în cursul anului bugetar. Susținem realizarea procesului de echilibrare direct de către Ministerul Finanțelor Publice, fără intermedierea realizată în prezent de către consiliile județene. Transferurile de resurse financiare de la nivel central pentru echilibrarea bugetelor locale ar trebui acordate în limita unor plafoane minime stabilite pentru veniturile locale pe cap de locuitor pentru a se evita transferurile cu caracter subiectiv. În ceea ce privește finanțarea locală prin intermediul programelor de interes național apreciem că ar trebui să se realizeze în baza unui punctaj determinat pentru fiecare localitate în funcție de o serie de indicatori din care nu trebuie să se omită capacitatea de cofinanțare locală.

Cercetarea vine să argumenteze că este nevoie de schimbare în modul actual de finanțare a bugetelor locale și propune două recomandări concrete în acest sens. Principalele măsuri propuse vizează: diversificarea surselor de venituri fiscale și diversificarea resurselor împrumutate. Pentru reducerea dependenței de bugetul de stat și creșterea capacității financiare proprii a localităților este necesară instituirea unor politici fiscale care să determine creșterea nivelului veniturilor colectate de la contribuabili. În plus, este nevoie de participarea mediului de afaceri la susținerea comunității locale, exact cum se întâmplă și în statele europene cu un grad ridicat de dezvoltare, prin instituirea unor impozite locale asupra cifrei de afaceri sau valorii adăugate create de companii. Dacă analizăm sistemul fiscal local prezent observăm că este un sistem fiscal local agrar, ce se bazează pe impozitarea proprietății asupra unor elemente de avere, nu se impozitează sectorul industrial și nici terțiar cum fac statele occidentale.

O practică deja existentă în lume, dar total neabordată în țara noastră este finanțarea colectivităților locale cu credite de la o agenție publică special construită în acest scop. Se poate construi acest tip de structură, care deja există în țări europene, ce permite sectorului public să-și diversifice sursele de finanțare complementare creditelor bancare, chiar și pentru orașele mici. Colectivitățile locale ar putea să militeze pentru crearea unei agenții de finanțare locală cu scopul de a elimina intermedierea financiară în cazul finanțării obligatelor a colectivităților locale și realizarea unei finanțări mai ieftine. Modul de funcționare al acestei structuri financiare presupune ca ea să emită obligațiuni către investitorii din piață, iar sumele obținute sunt re-împrumutate colectivităților locale pentru realizarea investițiilor. Scopul este obținerea unor costuri reduse ale finanțării și a unui rating aproape de AAA. Agenția este gândită să funcționeze ca o societate comercială care să fie tratată din punct de vedere fiscal ca o instituție publică. Crearea ei se bazează pe participarea financiară voluntară a colectivităților locale, la care se adaugă o co-finanțare de la ministerul de finanțe și ministerul colectivităților locale. Dintre țările europene în care funcționează acest sistem

amintim Norvegia, Suedia, Danemarca, Finlanda. Considerăm că înființarea unei astfel de structuri în România nu poate decât să aducă avantaje de cost al finanțării administrațiilor publice locale care nu au puterea financiară de a apela la piața de capital și nu au altă variantă decât apelarea la credite bancare din sectorul privat.

O_{2.2}. Studiu punctelor tari și slabe ale alternativelor de finanțare publică internă sau externă din resurse împrumutate, la nivel central și local

Nevoia de finanțare pe termen lung este generată de două cauze. Prima este nevoia de finanțare a deficitului bugetar, iar a doua este dată de obligativitatea amortizării datoriei publice, adică rambursarea acesteia. Raportat la prima componentă a nevoii de finanțare, deficitul bugetar consolidat al României pe cash la nivelul anului 2011 a fost de peste 23,8 mld. lei, adică 4,35% din PIB, conform execuțiilor bugetului general consolidat dat publicității de Ministerul Finanțelor Publice. Raportat la cea de-a doua componentă a nevoii de finanțare, la finele anului 2011 România a înregistrat o datorie publică totală de 222.768,7 mil. lei, cu 14,5% mai mult decât în anul anterior 2010 și de 8,8 ori mai mare decât în anul 2000. Prin urmare, apelarea la resursele financiare ale FMI este o practică internațională frecventă în rândul statelor lumii pentru acoperirea nevoii de finanțare. O analiză a apelării la împrumuturi de la FMI în perioada 1984-2011 a reliefat că pe parcursul celor două decenii, doar 13 din cele 27 de state membre ale UE au s-au folosit de resurse financiare de la instituția financiară amintită, printre care România este fruntașă. Din 1990 și până în 31 decembrie 2011 România a obținut resurse financiare de la FMI în valoare de 12.316 mil. DST-uri. Finanțarea externă prin împrumuturi de la FMI prezintă avantaje și dezavantaje. Printre avantajele apelării la finanțarea de la FMI se numără: creșterea credibilității României pe piața internațională de capital, reducerea riscului de depreciere masivă și rapidă a leului, conduce la deblocarea finanțării, la creșterea transparenței politicilor economice ale României și permite finanțarea la rate mici ale dobânzii comparativ cu finanțarea pe piața de capital. Împrumuturile externe contractate de la FMI sunt combinate în cadrul pachetelor de finanțare cu împrumuturi de la UE, BEI, BERD, BIRD sau alte forme de împrumut. Principalul dezavantaj al apelării la un credit de la FMI reiese din faptul că țara este supusă unei monitorizări pentru îndeplinirea reformelor economice și sociale pe care creditorul le impune.

Finanțarea prin emisiuni publice de obligațiuni este un mecanism prea puțin utilizat în țara noastră. Analiza pieței primare a emisiunilor de titluri de stat realizate după anul 2005 până la 31 martie 2012 scoate în evidență un număr 268 de prospecte de emisiune realizate de Ministerul Finanțelor Publice, din care 31 nu au fost adjudecate, iar restul au atras fonduri în valoare de 151.305 mil. lei și 6.598,5 mil. €. La data de 31 martie 2012 România avea în circulație titluri emise de 80,8 mld. lei și 3,96 mld. €. În prezent sunt tranzacționate la BVB 27 de titluri de stat pe termen lung și 33 de certificate de trezorerie, din care 27 sunt scadente în 2012. Această alternativă de finanțare de pe piața internă se dovedește a fi una facilă, rapidă și simplă. Prezintă dezavantajul că este o sursă mai scumpă de finanțare decât pachetul financiar de la FMI, BM și UE, mai mult, cu cât scadența obligațiunilor este mai mare cu atât costul finanțării se majorează. Instabilitatea cadrului legislativ, blocajul financiar, profitabilitatea redusă în economie și ratele ridicate ale dobânzilor și inflației au făcut ca până la acest moment numărul emisiunilor publice de obligațiuni derulate în țara noastră să fie foarte redus, însă perspectivele dezvoltării pieței obligațiunilor în România sunt bune. Sunt evidente o serie de puncte slabe ale acestei alternative de finanțare publică date de existența unor informații care nu sunt suficiente, nu există agenții de rating specializate în evaluarea prospectelor de emisiune de obligațiuni, emiteții de obligațiuni sunt supuși riscului de faliment și a incapacității de plată a principalului și cuponului, inexistența unei asigurări a emisiunilor de obligațiuni și lipsa de lichiditate în tranzacționarea obligațiunilor în cadrul Bursei de Valori București.

Emisiunea de obligațiuni municipale poate fi percepută ca un nou pas spre independența financiară locală, susținută de descentralizarea locală, datorită faptului că acestea sunt rambursabile exclusiv din resurse colectate la nivel local. Principala premisă de dezvoltare a pieței de obligațiuni

municipale în România este dată de nevoia de finanțare ale autorităților locale. Însă criza financiară, care a scumpit și limitat accesul la creditul bancar, a dat un sprijin suplimentar dezvoltării acestui tip de instrumente financiare cu venit fix. Cele 68 de emisiuni de obligațiuni municipale listate din 2001 – 2011 în România totalizează 1.219,4 mil. lei. În prezent la BVB există 20 de emisiuni de obligațiuni municipale tranzacționabile a căror maturitate se atinge în anul 2030. Astfel, de-a lungul timpului, 30 comune, orașe, municipii sau consilii județene au apelat la această modalitate de finanțare a bugetelor locale, majoritatea au scadența după anul 2020. Piața de capital permite consiliilor locale să obțină finanțări mai bine adaptate nevoilor de investiții, deși costurile de emisiune nu sunt neesențiale, iar formalitățile numeroase. Pe piață există deja o serie de consilii locale cu o strategie de finanțare bine definită, acestea apelând la o serie de emisiuni succesive de obligațiuni municipale. În ceea ce privește aspectele negative ale emisiunilor de obligațiuni municipale, în primul rând, trebuie să subliniem că nu există o istorie a pieței pentru calculul probabilității riscului de neplată sau întârziere la plată a principalului acestui împrumut, rankingul este destul de speculativ, nu există un benchmark fiabil pentru evaluarea spread-ului. În al doilea rând emisiunea de obligațiuni municipale majorează gradul de îndatorare și datoria publică. De asemenea, se constată lipsa unei piețe secundare a titlurilor de stat și a celor municipale, în altă ordine de idei, lichiditatea este aproape nulă pentru aceste emisiuni, datorată concentrării pachetelor subscrise. Nu există obligația publicării conturilor de execuție bugetară a municipiilor în Monitorul Oficial. De cele mai multe ori investitorii caută o referință de evaluare a riscului, uneori riscul obligațiunilor municipale este corelat cu riscul de insolvență al angajatorilor locali și al regiilor controlate de autoritatea locală.

Din perspectiva noastră este necesară o schimbare în modul de gândire și acțiune al autorităților publice centrale și locale în sensul că acestea trebuie să renunțe la un sistem bugetar românesc care atrage pe calea impozitării valoarea adăugată creată de cetățenii țării. În mod similar cu societatea românească, este evident că sistemul bugetar se bazează pe consum de resurse financiare și nu pe producția efectivă de resurse financiare proprii, altele decât cele fiscale, a căror obținere nu presupune efort creativ. Întrevedem două soluții pentru situația actuală din România, cea a insuficienței resurselor bănești: prima face referire la cumpărare și performanță în utilizarea fondurilor publice disponibile, bani sunt însă managementul lor este inefficient; iar a doua vizează axarea activității pe crearea de venituri nefiscale din dividende și vărsăminte din profitul net al companiilor de stat. Considerăm că este nevoie ca autoritățile publice să se transforme în buni antreprenori economici de tip public, care prin activitățile desfășurate să creeze valoare adăugată, să creeze locuri de muncă, să ofere produse românești pe piața internă. Este o soluție cu aplicabilitate pe termen lung care nu conferă avantajul unor resurse bănești rapide la bugetul public ca varianta majorării impozitelor și taxelor, cea mai ușoară de altfel. Prin atitudinea de antreprenor economic de tip public înțelegem implicarea autorităților statului în economie ca agent economic capabil să se confrunte cu concurența națională și internațională a sectorului privat, ca entitate economică publică care dispune de avantajul deținerii unor resurse strategice într-o economie (toate tipurile de energie, zăcămintele solului și subsolului) și are poate beneficia de cofinanțare europeană în activitățile întreprinse. Opinia noastră este că autoritățile centrale și locale ar trebui să își canalizeze acțiunile în 3 direcții: prima vizează utilizarea resurselor bănești publice pentru finanțarea activităților neproductive și a protecției sociale (învățământ, apărare, sănătate, etc.), a doua vizează repartizarea unor fonduri bănești pentru realizarea de investiții în infrastructură prin parteneriate publice-private (rețeaua rutieră, rețeaua de căi ferate, rețeaua de canalizare, furnizarea de apă, stații de epurare, etc.), iar a treia se axează asupra repartizării de fonduri pentru desfășurarea unei activități economice de producție, pentru aducerea pe profit a companiilor de stat existente, pentru renunțarea la privatizarea pe sume modice ale unor companii cheie ce exploatează zăcămintele naturale ale României și pentru crearea de noi companii de stat în sectorul agriculturii și al industriei, orientate spre profit și calitate. Ultima variantă este cea care creează în viitor venituri nefiscale încasate de stat din postura de acționar, dar și venituri fiscale din crearea de locuri de muncă.

O_{2.3.} *Identificarea posibilităților viitoare de finanțare a bugetului Uniunii Europene din 2014*

În ceea ce privește politica resurselor financiare europene, considerăm că nu trebuie amânată reforma veniturilor bugetului UE ca urmare a creării noului cadru multianual financiar din 2014. Reformarea acestui sistem comunitar de venituri nu trebuie să presupună o modificare a mărimii valorii veniturilor bugetare europene, ci, practic, este vorba de modificarea structurii, a mixului de venituri proprii. Printre alternativele viitoare de finanțare a bugetului european se numără: un nou venit bazat pe TVA și care să nu fie calculat statistic, un impozit pe tranzacțiile financiare, un impozit pe profitul companiilor datorat la nivel european și un impozit european pe energie.

Fără a prezenta numai o radiografie a modului cum sunt formate fondurile publice în România, dincolo de numeroasele cifre și date analizate, ne-am propus, de asemenea, în capitolul **“FISCALITATE INTERNAȚIONALĂ – TEHNICI ȘI PROCEDURI DE OPTIMIZARE”**, să prezentăm un instrument de analiză multivariabilă, de tip scoring, a gradului de optimizare fiscal-bugetară în România. În capitolul al treilea am abordat, din punct de vedere teoretic, dar și aplicativ, elemente specifice sistemelor fiscale internaționale în general, dar și elemente care incită la dezbateri cum sunt problematica echității fiscale ce poate fi realizată prin intermediul tehnicilor de impunere utilizate de statele membre UE, gradul de presiune fiscală la nivel național și internațional, optimizarea fiscal-bugetară, iar în final punctează mijloacele prin care politica fiscală sprijină țările europene în demersul lor de a atenua efectele crizei economice mondiale și poziția țării noastre în competiția fiscală internațională. Fără a ne limita studiul tematic la o analiză grafică, capitolul cuprinde măsurarea gradului de elasticitate fiscală a veniturilor publice la modificarea produsului intern brut, în condiții de caeteris paribus, cu intenția determinării gradului de predictibilitate al acestora. Cu toate că problematica optimului fiscal a fost subiect intens de dezbateri, acesta rămâne momentan un concept imprecis. Pe parcursul lucrării am detaliat teoria optimului fiscal a lui Arthur Laffer și am testat aplicabilitatea ei la nivelul celor 27 de state membre europene în baza seriilor de date furnizate de Eurostat. O problemă importantă care se află astăzi în atenția multor economiști și factori de decizie este aceea a optimizării sistemului fiscal. Doar o politică fiscală de căutare a optimului fiscal-bugetar poate să constituie veniturile bugetare suficiente acoperirii cheltuielilor publice. În acest sens am construit un instrument care să măsoare gradul de optimizare a politicii fiscal-bugetare a unei țări și care să permită comparații în timp, pentru aceeași țară.

Obligațiile fiscale stârnesc controverse deoarece afectează interesele economice ale contribuabililor, motiv pentru care reacțiile egoiste primează în fața reacțiilor logice ale acestora în materie fiscală. Acest lucru face ca luarea unei decizii de politică fiscală să nu fie întotdeauna un lucru simplu, este destul de dificil procesul prin care se găsesc alternative și soluții fiscale în condiții de timp limitat și competiție fiscală internațională. Deciziile de politică fiscală vizează de cele mai multe ori respectarea principiului de echitate fiscală, privit ca un deziderat permanent. Însă, în cazul în care sistemul fiscal se caracterizează prin inechitate există șanse mari ca însuși contribuabilii să reinstaureze echitatea prin evadarea din calea obligațiilor fiscale. Suntem de părere că inechitatea fiscală este apreciată în funcție de câștigurile nete care rămân la dispoziția contribuabililor, fapt ce le permite receptarea sistemului fiscal ca fiind incorect și le conturează un anumit tip de comportament plătitorilor de impozite și taxe.

O_{3.1.} *Cuantificarea numerică la nivelul Uniunii Europene a gradului de elasticitate pe care veniturile fiscale îl au la modificarea produsului intern brut*

Analiza gradului de sensibilitate a veniturilor fiscale la modificarea cu 1% a PIB în perioada 2006 - 2011 a reliefat un coeficient de elasticitate cu semn pozitiv, indiferent de modul de considerare a sumelor incluse la numărător, ceea ce reflectă o relație direct proporțională între PIB și prelevările obligatorii. Cu alte cuvinte cei doi indicatori au evoluat în același sens, dar nu și în același ritm. În România, obligațiile fiscale se caracterizează prin preponderența trăsăturii de

elasticitate unitară (2008, 2007, 2005, 2004), dar întâlnim ani cu sensibilitate ridicată a obligațiilor fiscale în ultimii doi ani, 2009 și 2010, și ani cu inelasticitate fiscală (2006, 2001). La nivelul UE-27 s-a observat preponderența unor coeficienți de elasticitate fiscală supraunitari în cazul a 16 state membre, 6 state în care acesta tinde la 0 și 5 state cu inelasticitate fiscală, dintre care se particularizează Luxemburg, în cazul căruia coeficientul tinde la 0. Din punct de vedere structural se poate constata că cele mai elastice categorii de venituri fiscale sunt cele din impozitarea veniturilor, profiturilor și averii contribuabililor, acestea resimt mai repede și mai intens impactul oricărei modificări în PIB (20 de state din cele 27 au coeficienți supraunitari). Nu putem crea tipare în ceea ce privește gradul de sensibilitate a veniturilor fiscale la modificarea PIB-ului, evoluțiile coeficienților de elasticitate și alternările de elasticitate/inelasticitate nu au la bază o regulă unitară, ele diferă de la o țară la alta, mai mult chiar și în cazul aceleiași țări de la o perioadă la alta. Cunoașterea formei de elasticitate fiscală prezintă importanță în procesul decizional la nivelul politicii fiscale a unei țări întrucât permite determinarea evoluției veniturilor fiscale totale încasate de autoritățile centrale.

O_{3.2}. ⊗ Dezvoltarea unui instrument multivariabil de măsurare a gradul de optimizare a politicii fiscale a unei țări, instrument care să permită comparații în timp, pentru aceeași țară

Cu toate că problematica optimului fiscal-bugetar a fost subiect intens de dezbatere, acesta rămâne momentan un concept imprecis. Determinarea ratei fiscalității optime este subiect de mare controversă deoarece curba lui Laffer nu ne oferă un răspuns numeric clar, ci mai mult ne sugerează existența ipotetică a unei rate optime a fiscalității. Pentru a găsi un răspuns la întrebarea unde se poziționează economiile europene pe curba lui Laffer am reprezentat grafic cele 27 de situații. Reprezentările grafice întăresc ideea lui Gardner, curba lui Laffer nu se prezintă printr-o curbă liniară, netedă și concavă în nici una dintre cazuri. Prin raportare la mutațiile anuale între cele două zone ale curbei lui Laffer putem observa o poziționare constantă într-o zonă sau alta doar pentru patru state membre, și anume trei în zona admisibilă (Suedia, Lituania, Ungaria) și Slovenia în zona non-economică. Concluziile sunt simple: valorile ratei fiscalității aferente punctului de optim fiscal variază de la un stat membru la altul, între 48,9% în Danemarca și 28% în România; ratele fiscalității aferente punctului de optim fiscal nu coincid cu valorile maxime ale lor din perioada analizată decât pentru 4 state, și anume Estonia, Spania, Portugalia și Marea Britanie; pentru 23 de state membre valoarea presiunii fiscale exprimate procentual aferentă punctului de optim este inferioară presiunii fiscale maxime aplicate anual. România este statul membru care înregistrează cea mai mică valoare a ratei fiscalității corespunzătoare celui mai mare grad de optimalitate. Analiza grafică a teoriei lui Laffer este departe de a reflecta pentru România o curbă concavă netedă a corelației dintre presiunea fiscală și veniturile fiscale. Curba lui Laffer pentru România se constituie dintr-o succesiune de fragmente, mai exact dintr-o alternare a trecerilor din zona admisibilă în zona neadmisibilă în funcție de partidele de la guvernare și deciziile lor cu caracter fiscal.

Pentru realizarea acestui obiectiv am construit un instrument de analiză scoring care să măsoare gradul de optimizare a politicii fiscal-bugetare a unei țări și care să permită comparații în timp, pentru aceeași țară. Practic este vorba despre un instrument de analiză multivariabilă a gradului de optimizare a politicii fiscal-bugetare prin utilizarea unor date cantitative privind 7 indicatori economici ai veniturilor fiscale și prin realizarea unui punctaj în vederea aprecierii acestuia. Astfel, în viziunea noastră, o situație de optim fiscal-bugetar se caracterizează printr-o presiune fiscală cât mai mică, o rată de creștere anuală a veniturilor publice cât mai mare, veniturile publice totale să acopere integral necesarul de resurse financiare ale statului, veniturile publice totale să presupună un grad cât mai mic de dependență de prelevările fiscale în favoarea veniturilor din capital și veniturilor nefiscale precum cele din dividende, redevențe, vărsăminte din profitul companiilor de stat, execuțiile bugetare în materie de venituri fiscale publice să depășească anual estimările bugetare, resursele împrumutate să nu depășească a 10-a parte din veniturile fiscale și un sistem fiscal bazat pe impunerea veniturilor, profiturilor, câștigurilor și averii contribuabililor, adică

majorarea veniturilor din impozite directe ca urmare a creșterii bazei impozabile corelată cu evoluția pozitivă a economiei, și nu ca urmare a creșterii cotelor de impozitare. Modelul propus pentru analiza multivariabilă a gradului de optimizare a politicii fiscal-bugetare a reliefat în cazul României valori ale punctajelor totale anuale la nivelul a jumătate din valoarea maximă. Punctajele au variat între un minim de 2,52 puncte (50,4%) în 2009 la un maxim de 3,02 puncte (60,4%) în 2010. Din punct de vedere evolutiv nu se poate identifica o tendință de atingere a situației de optim fiscal-bugetar anual, gradul de optimizare fiscal-bugetară a cunoscut variații ascendente și descendente succesive. Apreciem că România se poziționează la o distanță mare de situația ideală din perspectiva politicii fiscal-bugetare și sunt absolut necesare de întreprins măsuri în vederea reducerii acestei distanțe. Se identifică pe întreaga perioadă analizată două puncte slabe a politicii fiscale ce au condus la punctaje slabe, și anume, o pondere mică a încasărilor din impozite directe în totalul veniturilor fiscale și insuficiența veniturilor în acoperirea necesarului de cheltuieli.

O_{3.3}. Analiza deciziilor de politică fiscală luate de autoritățile publice române pentru redresarea economiei aflate în dificultate datorită crizei economice internaționale comparativ cu măsurile întreprinse în acest sector de celelalte țări din Europa

Majoritatea țărilor lumii au fost nevoite să adopte în perioada 2008-2012 o serie de măsuri prin care să diminueze efectele negative ale crizei economico-financiare care a cuprins întreaga planetă. Oricât de ambițioase ar fi însă programele guvernamentale anti-criză în lume, studiile de profil arată că efectul lor real în economie depinde direct de eficiența guvernamentală și de capacitatea lor de a injecta resursele cât mai rapid în mijloace productive. Măsurile de ordin fiscal se caracterizează prin insuficiență în contracararea efectelor negative ale crizei economico-financiare fără abordarea lor integrală în cadrul unui pachet de măsuri care să vizeze și alte aspecte economice. Deși a fost aplicată o gamă largă de măsuri fiscale anticriză, acestea nu au oferit un sprijin consistent entităților economice românești afectate de criză. Pe termen scurt măsuri precum majorarea cotei de TVA și introducerea impozitului minim anual s-au dovedit a fi însoțite de efecte opuse precum restrângerea consumului și lichidarea firmelor mici și mijlocii. Apreciem că nu creșterea presiunii fiscale este soluția optimă din perspectiva politicii fiscale, ci luarea unor măsuri care să scoată la suprafață economia subterană. Printre măsurile fiscale, pe care Guvernul român le-a evitat în aplicare și pe care le considerăm oportune pentru situația curentă din țara noastră, se regăsesc extinderea cotei reduse de TVA pentru bunuri și servicii de bază precum o serie de alimente și acordarea unei bonificații la plata înainte de scadență a impozitelor și taxelor, sub rata dobânzii certificatelor de trezorerie și a titlurilor de stat emise de Guvern.

Nu se poate vorbi de un trend în ceea ce privește măsurile fiscale anti-criză luate la nivelul Uniunii Europene. Centralizarea principalelor decizii fiscale ale statelor europene a condus la constatarea că 17 din cele 27 de state membre ale UE au apelat la modificarea impozitului pe veniturile persoanelor fizice prin intermediul a 36 de decizii de politică fiscală, din care 12 au vizat majorări ale cotelor de impozitare, iar 24 au vizat diminuări. În domeniul contribuțiilor sociale răspunsurile fiscale au vizat modificarea cotelor de impunere atât pentru angajați, cât și pentru angajatori, dar și lărgirea bazei impozabile asupra cărora se aplică contribuțiile sociale. La nivelul Uniunii Europene 14 state membre au luat 23 de decizii fiscale ce au vizat ajustări ale cotelor de impozitare a profitului companiilor. Trendul european a fost de diminuare a acestor cote cu procente cuprinse între -0,5% în Olanda și -8,9% în Germania, exceptând Portugalia care a majorat cota de la 26,5% la 29%. Cea mai ușoară metodă de majorare a veniturilor publice, în cazul în care bugetul țării este unul deficitar, este dată de majorarea presiunii fiscale prin intermediul impozitelor indirecte. În perioada analizată la nivelul UE au avut loc 33 de majorări de cote de TVA. Din cele 27 de state membre ale UE 12 nu au decis majorarea veniturilor prin majorarea cotei standard de TVA până în 1.01.2012, și anume: Cipru, Luxemburg, Malta, Germania, Olanda, Franța, Bulgaria, Austria, Slovenia, Belgia, Danemarca, Suedia, din care 10 țări nu au majorat nici cotele reduse de TVA. În schimb cei patru ani supuși analizei au adus majorări ale cotelor standard de TVA de la 1% în cazul Cehiei, Slovaciei, Italiei, Poloniei și Finlandei până la 7% în Ungaria, 5% în România, 4%

în Grecia și Letonia. Varietatea circumstanțelor și a măsurilor de întreprins face imposibilă recomandarea unei politici care să fie aplicabilă la nivel internațional. Creionarea unui pachet de măsuri ar trebui să reflecte particularitățile fiecărei țări, să țină cont de structurile ei economice și sociale, dar și de factorii instituționali.

Deși necesară, analiza comparativă a tehnicilor de impunere ale diferitelor țări europene prezintă o utilitate statică deoarece legislația în domeniu este instabilă în cele mai multe cazuri. Analiza propusă în al doilea subcapitol presupune încadrarea principalelor obligații fiscale, practicate în prezent de țările europene, în anumite tipologii de tehnici de impunere. Tehnica de impunere în suma fixă pe unitatea de măsură este utilizată de toate statele membre ale UE pentru determinarea quantumului accizelor, exceptând acciza ad-valorem pentru produsele din tutun. Spre exemplu, în cazul băuturilor alcoolice, s-a constatat că statele membre aplică două tehnici de impunere. 24 de state membre din cele 27 aplică tehnica impunerii în €/hectolitr, din care 11 stăte fac raportarea la concentrația zaharometrică hl/°Plato și 13 state membre fac raportarea la concentrația alcoolică hl/°alcohol, 3 state aplică o tehnică de impunere progresivă, dar în sume fixe. Ca tehnică de impunere, TVA în UE-27 se încadrează în impunerea procentuală proporțională. În prezent statele membre ale UE utilizează cote standard ce variază între 15% în Luxemburg și 27% în Ungaria. Printre statele cu cote standard mici de TVA se mai numără Cipru 17%, Estonia și Malta cu 18%. Alături de Ungaria, Danemarca și Suedia cu o cotă standard de TVA de 25% se încadrează în topul statelor europene cu cel mai înalt nivel al impozitării indirecte, inechitabil din punct de vedere fiscal. Alături de cotele standard de TVA, statele europene aplică cote reduse de TVA, astfel avem 13 state cu câte două cote, 12 state aplică o singură cotă redusă de TVA, Polonia are trei cote reduse, iar Danemarca nu are cote redusă de TVA. Impozitarea progresivă este cel mai frecvent utilizată în cazul veniturilor obținute de contribuabili. La data de 1 ianuarie 2012, 19 din cele 27 de țări membre ale Uniunii Europene o aplică sub un număr variat de tranșe pornind de la 2 tranșe în Irlanda, ajungând până la 9 tranșe în Grecia, numărul mediu de tranșe fiind de 4 tranșe în 7 țări. Tehnica de impunere aflată în discuție este aplicată și în cazul impozitului pe profit, însă numai 4 state membre aplică această metodă pentru impozitarea standard a profiturilor companiilor. La data de 1.01.2012, celelalte 23 de state membre ale UE utilizează cote procentuale proporționale ce variază între 10% în Bulgaria și Cipru și 35% în Malta. Sinteza tehnicilor de impunere în România relevă predilecția spre impozitarea proporțională, tehnica impunerii progresive a fost indentificată doar pentru două obligații fiscale, și anume, impozitul asupra mijloacelor de transport și impozitul asupra veniturilor din transferul proprietăților imobiliare. Dintre sistemele de impunere utilizate în practica internațională fiscală, sistemul bazat pe utilizarea cotelor de impunere progresive compuse însoțite de un sistem de deduceri fiscale corespunde cel mai bine cerințelor fiscale, dar nu este suficient pentru a constitui un sistem fiscal echitabil. Renunțarea la cotele progresive pe tranșe în favoarea cotei proporționale, reprezintă un alt tip de viziune asupra echității fiscale, deși cota proporțională nu asigură o echitate matematică absolută, însă asigură un tratament egal contribuabililor.

Problema presiunii fiscale este una destul de complicată, întrucât o presiune prea mare descurajează contribuabilii să economisească și să investească. Este de dorit ca un contribuabil să resimtă că impozitele și taxele plătite sunt cheltuite efectiv în interesul lui. Considerăm că este necesar ca la nivelul fiecărei țări presiunea fiscală să fie menținută în limite suportabile pentru cetățenii săi, dar în același timp să se poată satisface necesitățile de bază ale indivizilor. Analiza în dinamică pe perioada 1995-2011 a presiunii fiscale din țara noastră permite identificarea unei ciclicități în evoluția acesteia, corelată cu perioadele de guvernare. Astfel că, după două perioade de boom al presiunii fiscale 2004 - 2007 la 29% și 1996 - 1999 cu un maxim de 31% (1996 și 2004 sunt ani electorali), s-a ajuns ca după 15 ani, în anul 2010, nivelul presiunii fiscale să revină la cel din 1995 în jurul valorii de 27%. Analiza tipologică a presiunii fiscale scoate în evidență faptul că din cele trei categorii de presiune fiscală în cazul României primează cea indirectă, obligațiile fiscale ascunse în preț sunt cele mai apăsătoare și cele mai multe încasate la bugetul public. La nivelul UE se observă o reducere graduală a presiunii fiscale după anul 2000. Pe ansamblu UE,

există diferențe considerabile ale nivelurilor de impozitare, rata fiscalității în statele membre variază de la 26,6% în Letonia, 27,1% în România, 28,2% în Irlanda la 48,1% în Danemarca, 46,9% în Suedia, 43,5% în Belgia, 43,1% în Franța și Italia. În timp ce vechile state membre au o pondere echilibrată a impozitelor directe, indirecte și contribuțiilor sociale în total, noile țări membre se caracterizează printr-o pondere scăzută a impozitelor directe în total obligații fiscale datorită introducerii cotelor unice de impozitare.

România nu se poate sustrage presiuni concurenței fiscale internaționale care vine în primul rând de la țările europene membre UE, dar și din partea celor nemembre. Cert este că țara noastră trebuie să reziste la această concurență în condițiile în care veniturile bugetului public sunt considerabil inferioare. Sistemul fiscal și nivelul cotelor de impunere se constituie în factori de atracție a investitorilor străini în România. În sens larg, competiția fiscală presupune aplicarea unor cote de impunere mici pentru atragerea investițiilor, însă nu se limitează la acest lucru deoarece nu numai nivelul obligațiilor fiscale este ceea ce preocupă agentul economic internațional de astăzi, ci și ușurința și maniera în care-și plătește aceste obligații fiscale, inclusiv stabilitatea lor în timp. Diminuarea cotelor de impozitare conferă un avantaj pe termen scurt pentru că este repede urmată de o mișcare asemănătoare și în țările vecine. Factorul principal care influențează decizia de investiție a unui investitor străin este, pe lângă povara fiscală în sine, predictibilitatea deciziilor publice care este esențială în construirea unui plan de afaceri serios, pe termen lung, de exemplu cinci ani.

Pe parcursul ultimului capitol **“BENCHMARKING-UL PUBLIC – METODĂ DE COMPARAȚIE A POLITICII RESURSELOR FINANCIARE PUBLICE?”** am tratat din punct de vedere conceptual noțiunea de benchmarking, transferându-o din sectorul privat în sectorul public, și am insistat asupra potențialului pe care acest procedeu îl poate avea în realizarea de comparații internaționale în orice componentă a sectorului public, în general, dar mai ales pe componenta veniturilor publice, în particular. Benchmarking-ul este un proces sistematic ce își propune identificarea și înțelegerea celor mai bune practici ale altora și personalizarea acestora pentru aplicarea pe cont propriu. Literatura americană recunoaște benchmarking-ul ca fiind una din cele mai eficiente tehnici de identificare și optimizare a opțiunilor de îmbunătățire a competitivității. Benchmarking-ul este un concept de învățare permanentă, care te face conștient că ai rămas în urma celei mai bune practici și îți arată căile de reducere a decalajului prin stimularea procesului de îmbunătățire permanentă a propriei activități. Pe parcursul ultimului capitol s-a insistat asupra identificării unor soluții pe linia politicii de formare a resurselor financiare publice ale României cu dezideratul diminuării ecartul care ne desparte de celelalte state membre ale Uniunii Europene, în general, și de Franța, în special. Am ales acest subiect din rațiuni legate de lipsa unui benchmarking fiscal în literatura de specialitate, pe de o parte, iar pe de altă parte din cauză că factorii de decizie fiscală din țara noastră se află în plină reformă fiscală, iar exemplele statelor din Europa ar putea constitui un cadru pentru eforturile acestora. La acestea se mai adaugă faptul că foarte puțini contribuabili au cunoștință despre caracteristicile sistemelor fiscale ale altor țări, aceștia se raportează la fiscalitatea țării lor ca fiind de cele mai multe ori apăsătoare. Dacă în primă instanță am identificat principalele modalități de formare a resurselor financiare publice la nivelul țării noastre, în finalul cercetării doctorale am studiat în detaliu politica veniturilor publice a Franței și a aspectelor care o particularizează utilizând metoda benchmarking-ului public.

O4.1. Ⓢ Transferarea noțiunii de „benchmarking” din sectorul privat în sectorul public și adaptarea acestuia la specificul finanțelor publice, cu propunerea utilizării acestuia ca procedeu de comparație pentru identificarea celor mai bune practici fiscale la nivel internațional și raportarea la acestea

Benchmarking-ul se bazează pe o filozofie a îmbunătățirii continue, este un excelent instrument de management al schimbării, el identifică discrepanțele de performanță, dar și oportunitățile pentru diminuarea acestora. O organizație publică care adoptă orientarea către

benchmarking, implicit recunoaște că este loc de mai bine și că se poate învăța de la alții. Benchmarking-ul ajută o entitate să-și redefinească obiectivele, înglobează o manieră evoluționară dictonul “fă un pic mai bine, fă un pic mai repede”. Benchmarking-ul se bazează pe două idei: ideea de a învăța de la ceilalți și ideea de a învăța cu ceilalți. Acestea au valabilitate atât în cadrul unei organizații, cât și între organizații. Considerăm că benchmarking-ul este indispensabil pentru cunoașterea nevoilor, nemulțumirilor și exigențelor contribuabililor. Benchmarking-ul ajută o instituție publică să inoveze, să schimbe, să amelioreze și să învețe din experiența altora. Este o metodă simplă, ușoară de înțeles și utilizată. Există o serie de cuvinte cheie care conduc la finalizarea cu succes a unui benchmarking: flexibilitate, simplitate în execuție, dorința de a acționa, moderare în obiectivele viitoare, angajamentul ferm și transparența totală. Considerăm că este vital pentru un manager public să dezvolte o dorință de schimbare, să caute noi idei în afara organizației pentru realizarea unui benchmarking public de succes și aplicarea unei perspective de continuitate în îmbunătățire. Pentru autoritățile publice care adoptă un benchmarking eficient, acesta devine o activitate zilnică, parte integrantă a managementului public. Benchmarking-ul public implică o abordare sistemică, deoarece cuprinde o serie de activități care permit managerilor să identifice unde sunt dorite îmbunătățiri ale performanțelor și cum pot fi realizate acestea. Cert este că benchmarking-ul nu se poate învăța prin cursuri sau citind o carte, ci doar prin experimentare, fapt ce nu este lipsit de riscul de nereușită. Benchmarking-ul în sectorul public determină instituțiile publice să se întrebe ce pot face pentru a presta servicii publice de calitate superioară.

Se știe că instituțiile publice sunt însoțite de un grad ridicat de birocrație, fapt ce justifică schimbarea practicilor curente și încorporarea unor instrumente de management modern. Benchmarking-ul apare ca un instrument managerial avantajos pentru dezvoltarea calității serviciilor publice. Practicarea benchmarking-ului este un produs atât pentru autoritățile locale, cât și pentru autoritățile centrale, al cărui impact trebuie recunoscut în procesul de stabilire a politicilor publice sectoriale. Cunoașterea celei mai bune practici poate fi o bună ocazie și un stimulent pentru cei care elaborează politicile, de a-și îmbunătăți performanțele și chiar de a depăși țintele propuse. În condițiile globalizării și a faptului că un sector public dintr-o țară depinde de nivelul de dezvoltare al unui sector public din altă țară, benchmarking-ul internațional capătă interes din ce în ce mai mult între țările lumii. În concluzie, instituțiile publice trebuie să-și construiască o cultură a benchmarking-ului public.

Pentru îndeplinirea acestui obiectiv am abordat conceptual și argumentat potențialul benchmarking-ului public, a etapelor acestui proces, a avantajelor și limitelor pe care le prezintă, dar am și exemplificat practici internaționale în domeniu. Să nu uităm că benchmarking-ul are prețul lui și poate avea un cost considerabil, incluzând cheltuieli de deplasare, alte cheltuieli indirecte, dar consum de timp în condițiile în care gradul de reușită nu este de 100%.

Din aplicarea benchmarking-ului pentru politica veniturilor publice în Franța și România s-au evidențiat peste 40 de particularități ale sistemului francez al veniturilor publice. Veniturile publice ale sistemului bugetar francez se concentrează în cea mai mare parte la nivelul sistemului de protecție socială, în schimb ce în România veniturile publice cele mai numeroase sunt la nivel central. Franța se clasifică printre statele europene cu cea mai mare rată a fiscalității, ce depășește 40% din PIB dacă luăm în considerare și contribuțiile sociale, în timp ce România este statul membru cu cea mai mică rată a fiscalității. Trăsătura de bază a impozitării populației în Franța este aplicarea unui model de impozitare progresivă la nivelul unui cămin fiscal prin aplicarea mecanismului cântului fiscal. Impunerea unitară a căminului fiscal constă în agregarea veniturilor prin luarea în considerare a tuturor veniturilor realizate de un cămin fiscal / gospodărie fiscală / familie. La rândul lor deducerile și reducerile vor fi agregate, responsabilitatea plății impozitului revine contribuabilului responsabil. Un cămin fiscal se compune din: contribuabilul însuși, soțul sau soția, dacă este căsătorit sau pacsat, și persoane în întreținere. Impunerea venitului în Franța se realizează prin mecanismul cântului fiscal, care urmărește adaptarea sumei totale a impozitului la capacitățile contributive ale fiecărui cămin fiscal, aceasta variind în funcție de numărul persoanelor care dispun de venitul familial, se recunoaște superioritatea căsătoriei. Sistemul de impozitare nu

este numai familial, ci și progresiv. Impozitarea progresivă (5,5% - 41%) este destinată să diminueze ecartul de venituri dintre contribuabili, să conducă la coeziune socială și prosperitate comună, nu urmărește egalitarismul. Franța se particularizează prin paleta largă de credite fiscale sau cheltuieli efectuate de contribuabil care pot fi deduse fracționat din impozitul/venit după aplicarea baremului de impozitare. Dintre acestea considerăm ca fiind cele mai importante cheltuielile cu școlarizarea copiilor, cheltuielile cu angajarea unei persoane la domiciliu pentru diferite activități, cotizațiile sindicale și aporturile de capital pentru înființarea de societăți comerciale, cheltuielile cu îngrijirea unui copil până la vârsta de 6 ani (creșă sau la domiciliu), cheltuieli pentru reducerea consumului de energie, dobânzi pentru creditele contractate de studenți, dobânzi plătite pentru creditele ipotecare în cazul primei locuințe. Statul francez aplică tehnica „scutului fiscal”, adică nu poate preleva sub formă de venituri fiscale mai mult de 50% din venitul global al contribuabilului, iar contribuabili care au achitat o sumă mai mare pot solicita recuperarea impozitelor plătite (impozit pe venit, contribuții sociale, impozitul pe locuință și impozitele funciare). Spre deosebire de persoanele fizice din România, francezii datorează impozit pe avere, pe donații și pe moșteniri.

La fel ca în România, impozitul pe profit datorat de societățile comerciale este un impozit anual bazat pe sistemul plăților anticipate, într-o cotă de 33,33% dublă față de cea datorată la noi. La nivelul Uniunii Europene, Austria și Franța aplică impozitarea minimă obligatorie a companiilor. Însă Franța a stabilit un impozit minim pentru companiile mari, a căror cifră de afaceri depășește 15 mil. €, nu ca în cazul României unde și companiile mici datorau 500 € anual. Legislația fiscală franceză mai prevede în sarcina societăților comerciale următoarele obligații fiscale: taxa pe salarii, contribuția socială pentru solidaritate a societăților comerciale, contribuția adițională, impozite fiscale sectoriate, impozitul pentru învățare la care se mai adaugă o contribuție de ucenicie și o contribuție suplimentară, participarea la formarea profesională continuă, participarea la efortul de construire.

Din 2000 până în prezent, în Franța cota standard de TVA este 19,6%. O cotă redusă de 5,5% se aplică bunurilor de strictă necesitate (alimente, produse agricole, produse piscicole, lemne de foc, produse fitofarmaceutice, obiecte de artă, transport călători, aparate pentru persoanele cu handicap, medicamente necompensate, electricitate, gaz, apa, cazare hotel, spectacole teatrale, circ, concerte, etc.), o cotă particulară, super-redușă de 2,1% se aplică pentru medicamente compensate, cărți, ziare zilnice sau anumitor medicamente aprobate, primele 140 cele mai bune spectacole de teatru, vânzări de animale către persoane fizice, etc. Anul 2012 a adus o serie de modificări legislative ce vizează cotele de TVA. Cota standard de TVA este majorată la 21,2% din 1 octombrie 2012. Creată în 2009, cota redusă de 5,5% a fost majorată din ianuarie 2012 la 7%, păstrându-se pentru unele alimente de bază de 5,5% până în martie 2012.

Franța se finanțează numai prin emisiune de titluri financiare. Piața de capital franceză se caracterizează prin lichiditate ridicată, este una din cele mai performante piețe obligatate din lume datorită aplicării tehnici de emisiune prin asimilare. O altă trăsătură definitorie a pieței titlurilor de stat din Franța este transparența. Un alt cuvânt cheie ce descrie piața franceză a obligațiunilor de stat este inovarea. Inovarea în gestionarea activă a datoriei publice se referă la diversificarea ofertei de titluri și emisiunea de titluri cu dobândă indexată la rata inflației. Franța nu apelează la instituțiile financiare internaționale pentru a obține finanțare, spre deosebire de țara noastră care se finanțează masiv din împrumuturi externe. La nivelul anului 2011 datoria publică a Franței depășea 80% din PIB, iar cea a României depășea 35% din PIB. partenerul de benchmarking prezintă un grad de îndatorare ridicat, încă din anul 2003 nu mai este îndeplinit criteriul de la Maastricht privind limitarea datoriei publice la 60% din PIB. Costul finanțării din resurse împrumutate date de ratele cuponului emisiunilor de titluri de stat este, evident, mai mare în cazul României. Acest lucru se datorează și încrederii acordate de investitori titlurilor românești, încrederea fiind corelată cu ratingul de țară a celor doi parteneri de benchmarking. Conform S&P's, la finele anului 2011, titlurile de stat franceze au rating AAA, iar cele românești BB+.

Administrația publică locală a Franței este organizată în 26 de regiuni, 100 departamente și 36.380 comune. Finanțarea comunităților locale se află în plină reformă fiscală dată de eliminarea unuia dintre impozitele cheie ale bugetelor locale, taxa profesională, și înlocuirea ei cu o contribuție economică teritorială și acordarea de compensații datorită implicațiilor negative ale acestei reforme. Resursele financiare curente ale comunităților locale franceze provin în proporție de peste 60% din venituri fiscale colectate de la populație atât sub forma impozitelor directe locale, dar și sub forma altor impozite indirecte. Tranferurile primite de la nivel central pentru finanțarea cheltuielilor curente reprezintă doar un sfert din veniturile necesare desfășurării activității normale. Cea mai mare parte din veniturile fiscale se formează prin prelevarea „celor 4” impozite directe locale (impozitul pe locuință, taxa profesională, impozitul funciar pe terenuri, impozitul funciar pe construcții). Sistemul fiscal francez se deosebește prin participarea activă a companiilor la finanțarea bugetului local printr-o contribuție forfetară asupra valorii adăugate creată pe parcursul exercițiului fiscal de companiile cu o cifră de afaceri ce depășește 152.500 €.

Printre veniturile din impozite indirecte se regăsesc: taxa de ridicare a deșeurilor menajere, taxa de măturare a străzilor publice, redevența comunală și departamentală a minelor, impozitul forfetar asupra stâlpilor electrici, impozitul asupra activităților sezoniere, taxa asupra suprafețelor comerciale, taxa interioară asupra produselor petroliere, taxa asupra convențiilor de asigurare, taxa pentru veniturile brute din remontări mecanice, taxa pentru electricitate, prelevarea asupra veniturilor din jocuri de cazino, taxa de utilizare a abatoarelor publice, taxa de trotuar, etc.

Finanțarea nu se bazează pe transferuri de la bugetul de stat ca în cazul României. Spre deosebire de România, politica transferurilor de la bugetul de stat este mai diversificată, există 17 tipuri de transferuri ce au în componența lor alte subcategorii de transferuri, un mecanism mai greu și complex. O particularitate a partenerului de benchmarking apare în cazul în care statul acordă scutiri și reduceri ale impozitelor locale ce afectează în sens negativ fluxurile de numerar în teritoriu, atunci din bugetul de stat se acordă sume de bani care să compenseze diferitele pierderi financiare ale colectivităților locale. Același lucru se aplică și în cazul schimbărilor legislative care conduc la încasarea de resurse diminuate la bugetele locale, departamentale sau comunale. Anul 2010 a bulversat peisajul fiscal local francez prin suprimarea taxei profesionale, sursă importantă de venituri locale și înlocuirea acesteia cu o compensație, adică transfer de sume de la bugetul de stat. Privită ca o particularitate, fiscalitatea transferată la nivel local se referă la faptul că o colectivitate locală colectează venituri publice din bugetul de stat, urmând ca ulterior să primescă sume de bani în conformitate cu prestațiile efectuate. La nivel local îndatorarea se realizează în special pe seama împrumuturilor bancare. Sunt foarte puține comunități locale care apelează la finanțarea prin emisiune de obligațiuni pe termen lung, în general este vorba administrații importante, cum este Paris. Se remarcă faptul că accentuarea autonomiei financiare locale provoacă competiția, accentuarea diferențelor și inegalităților dintre colectivități. Însă procesul de redistribuire a veniturilor fiscale este interpretat ca un factor regulator, de armonizare a sistemului local.

O_{4.2}. ⊗ Realizarea unui benchmarking public al politicilor veniturilor publice din România și Franța cu scopul identificării particularităților politicii veniturilor publice creatoare, sau nu, de performanță financiară în Franța și a gradului acestora de preluare și adaptare la condițiile din țara noastră

Obiectivul cercetării noastre nu este de a dovedi că politica veniturilor publice din Franța, și implicit sistemul fiscal francez, sunt cele mai bune practici la nivel internațional și că ar trebui adoptate al literam în cazul țării noastre. Dar, cu siguranță nu putem contesta performanțele Franței la nivel internațional în comparație cu performanțele României. Practica franceză poate fi considerată mai bună deoarece are rezultate și succes în timp, funcționează bine, este inovatoare și se adaptează conjuncturii economice globale. Preluarea și aplicarea în România a sistemului fiscal francez ar fi sortită eșecului, deoarece sunt puse în discuție două nivele diferite de dezvoltare economică, dar înainte de toate două percepții diferite a rolului statului și asupra moralității fiscale. Însă, considerăm că țara noastră are de învățat din practica fiscală franceză.

În urma analizei critice a rezultatelor procesului de benchmarking public al politicii veniturilor publice în România și Franța aducem următoarele propuneri de îmbunătățire a politicii veniturilor publice, în special a sistemului fiscal românesc. În ceea ce privește impozitarea veniturilor populației apreciem că în România instituția familiei este prezentă mai puternic decât în Franța, fapt ce s-ar constitui un factor favorabil impunerii veniturilor salariale ale persoanelor fizice în mod global, la nivelul unei familii, dar fără aplicarea mecanismului complex al cântului fiscal. Considerăm că ar fi dificil de implementat o astfel tehnică deoarece înainte de toate presupune o schimbare radicală în mentalitatea și cultura fiscală a românilor. După modelul testării funcționalității impozitului minim anual în România, nu excludem testarea implementării impunerii globale a veniturilor salariale la nivelul familiei în varianta aplicării ei ulterioare încheierii anului fiscal în baza unei declarații facultative de regularizare depusă de responsabilul familiei, cu plăți sub formă de stopaje la sursă lunare la nivelul fiecărui contribuabil, varianta care să țină cont de o paletă de particularități ale familiei respective. Această tehnică se poate constitui într-un sprijin real al clasei sociale de mijloc prin aplicarea unui sistem de deduceri și credite fiscale la calculul impozitului pe salariu care să cuprindă deduceri ale cheltuielilor cu întreținerea unei persoane invalide, cheltuieli cu întreținerea persoanelor vârstnice, cheltuieli de școlarizare a copiilor până la nivel universitar inclusiv, deducerea parțială a aporturilor de capital la constituirea de societăți comerciale, cheltuieli cu chiria, cheltuieli lunare pentru creșă, grădiniță și școală cu program prelungit pentru creșterea copiilor până la vârsta de 10 ani, cheltuieli pentru reducerea consumului de energie a locuințelor, cheltuieli cu dobânzile plătite pentru creditele ipotecare sau în cazul achiziționării primului autoturism. În cazul aplicării unui astfel de sistem deducerile fiscale trebuie plafonate prin stabilirea unei valori maxime a deducerilor, fie ca valoare absolută, fie ca procent din venitul impozabil.

Ca măsură de completare a veniturilor fiscale poate fi introducerea unui impozit pe avere. Prin avere se poate înțelege valoarea totală a bunurilor mobile (mașini, bijuterii, tablouri, obiecte de artă, etc.), a bunurilor imobile (terenuri arabile sau nearabile, iazuri, păduri, lacuri, locuințe, case de vacanță etc.), depozitelor bancare în lei sau valută și a participațiilor pe termen lung în capitalul social al persoanelor juridice, deținute de o persoană în țară sau străinătate. Apreciem o cotă de impozitare anuală care să nu depășească 1% și care să fie aplicată pentru averi cu valoare mai mare de 750.000 €. O altă propunere în sfera impozitării persoanelor fizice presupune aplicarea plafonării prelevărilor directe anuale totale la 50% din veniturile anuale brute după modelul francez. Adică, statul român nu ar trebui să preleveze anual sub formă de prelevări directe mai mult de 50% din veniturile totale ale contribuabililor. În categoria impozitelor directe cărora să li se aplice această tehnică în România putem include impozitul pe salarii, contribuțiile sociale salariale, impozitul pe clădire, impozitul pe teren, impozitul asupra mijloacelor de transport). Contribuabilii pot avea dreptul de rambursare a sumelor de impozite plătite și care depășesc acest plafon.

În sfera impunerii companiilor, o propunere vizează acordarea de scutiri, totale și/sau parțiale, de impozit pe profit pentru societățile noi înființate sau care crează locuri de muncă. Apreciem ca fiind o practică bună acordarea unor scutiri totale în primii ani, apoi parțiale degresive în ultimii ani. Aplicarea creditelor fiscale în cazul realizării de către societate a unor cheltuieli pentru formarea continuă a angajaților, dar și în cazul agricultorilor cu certificat bio, în funcție de numărul de hectare cultivate bio. Sancționarea societăților comerciale care rețin salariaților prin stopaj la sursă contribuțiile sociale și alte impozite și nu le varsă mai departe la bugetul de stat. Aceasta se poate realiza prin considerarea impozitelor nevărsate ca fiind cheltuieli nedeductibile la calculul profitului impozabil și conduce la majorarea bazei impozabile la care se aplică cota de impunere. Aplicarea unor cote de impozitare a profitului companiilor diferite pe sectoare de activitate, care să înlocuiască ideea impozitului minim anual. Acestea ar putea fi aplicate pentru anumite domenii în care incidența evaziunii fiscale este mare. Sancționarea companiilor care nu primesc elevi și studenți în practică plătită de cel puțin 1 lună, printr-un impozit în cotă procentuală de maxim 0,5% din fondul lunar brut de salarii.

S-au identificat trei practici „bune” la nivelul Franței în sfera impozitării indirecte, practici ce pot fi aplicate și în sistemul fiscal românesc, și anume: aplicarea cotei reduse de TVA pentru produse alimentare, transportul de călători, consumul de electricitate, apă, gaz; majorarea accizelor la băuturile alcoolice și introducerea de accize la băuturile carbogazoase; introducerea taxei pe publicitatea difuzată la radio, TV și pe internet.

Considerăm că, din punct de vedere al finanțării pe seama resurselor împrumutate, Franța nu reprezintă un exemplu de urmat, deoarece este o țară foarte îndatorată, peste 80% din PIB, care depune eforturi pentru diminuarea datoriei publice. România trebuie să își canalizeze eforturile prin aplicarea de măsuri interne și diminuarea apelării la resurse externe furnizate de instituțiile financiare internaționale. Pentru a crește atractivitatea titlurilor emise un stat poate oferi o rată a dobânzii care să concureze cu cea oferită de societățile comerciale, însă este în dezavantajul lui deoarece scopul este diminuarea costului de finanțare. Însă poate să emită titluri financiare cu exonerare fiscală pentru deținătorii lor. România trebuie să depună eforturi pentru creșterea gradului de lichiditate a pieței secundare a titlurilor de stat pentru atragerea investitorilor străini.

Finanțarea colectivităților locale se realizează prin aceleași mijloace în ambele state. În ceea ce privește impozitarea la nivel local, nu considerăm viabilă o cotizație suplimentară la impozitul pe clădire colectată la nivel local în favoarea statului, și nici stabilirea cotelor maxime de impozitare la nivel local în funcție de cotele medii naționale. În schimb, se pot acorda reduceri parțiale de impozit pe terenurile afectate de calamități naturale sau pentru cele cultivate bio. De asemenea, propunem sancționarea prin impozitare suplimentară a proprietarului suprafețelor agricole necultivate 3 ani consecutivi. Din punct de vedere al finanțării bugetelor locale pe seama resurselor externe apreciem practicile administrațiilor publice locale române ca fiind viabile, împrumutarea trebuie să se realizeze pe rațiuni de cost al finanțării. Faptul că piața românească a obligațiunilor municipale este în creștere nu poate decât să ne bucure. Tehnica utilizată de partenerul de benchmarking pentru majorarea gradului de autonomie financiară locală este impozitarea directă a companiilor de dimensiuni mai mari în funcție de valoarea adăugată creată de acestea. Pentru acest lucru, în România se poate apela la introducerea unui impozit asupra cifrei de afaceri a societăților comerciale locale, după modelul francez al contribuției economice teritoriale.

Ce trebuie împrumutat de la francezi este, înainte de toate, transparența bugetară și orientarea spre performanță. Transparența informațiilor bugetare ocupă un loc important în Franța, iar dovadă stau multitudinea de documente anexe care însoțesc legea anuală a finanțelor publice. Administrația fiscală este un actor omniprezent în jocul fiscal, iar în Franța a cunoscut în ultimii ani o reformă organizațională continuă. Modernizarea, eficacitatea și accesibilitatea au devenit cuvinte de ordine și slogane ale administrației fiscale care dorește performanță și ascultă contribuabilul.

Ne manifestăm o anumită rezervă asupra gradului de succes în implementarea acestor măsuri deoarece nu dispunem de modalități obiective de testare a aplicabilității lor, iar reacția contribuabililor nu poate fi anticipată fără erori de estimare. Singura modalitate este de a le implementa legislativ, iar în caz de efecte pozitive se pot menține, în situația opusă se trece la eliminarea acestora. O etapă cheie a procesului de benchmarking este acceptarea discrepanțelor identificate între cele două politici publice, iar pentru a pune în practică un set de astfel de măsuri trebuie elaborat un plan foarte bun de acțiune, care să constituie baza unei viziuni pe termen lung. Această viziune trebuie să se materializeze într-o primă fază prin stabilirea unor obiective funcționale, obiective care înainte de aplicarea efectivă ar trebui să le fie simulate statistic efectele. Din perspectiva noastră cercetarea curentă reprezintă parcurgerea unei prime părți a procesului de benchmarking public. Succesul deplin al demersului depinde de capacități și baze de date statistice naționale pe baza cărora să poată fi testată aplicabilitatea și efectele propunerilor noastre. Iar în cazul benchmarking-ului public acest lucru nu se poate desfășura la nivel individual, ci organizat în cadrul unor institute naționale de cercetare. Mai mult, pentru demararea unor acțiuni practice de genul celor propuse de noi este nevoie de o echipă pregătită și de un responsabil de punerea în practică a acestora. Verificarea periodică a stadiului de realizare a activităților ar fi absolut necesară.

Această verificare se poate realiza pe baza unui chestionar de evaluare a benchmarking-ului public, iar în cazul unor rezultate negative se pot schimba referințele de benchmarking.

Contextul economico-social global și național actual, coroborat cu necesitatea identificării de măsuri științifice pentru contracararea efectelor crizei, impun continuarea cercetării științifice a temei atât la nivel internațional, cât și la nivel național. Nu avem pretenția ca cercetarea prezentă să se constituie într-o lucrare exhaustivă și considerăm totuși că putem trasa linii ce pot fi analizate și aprofundate ulterior, constituindu-se în același timp într-o provocare ce suportă dezvoltări și completări din partea celor interesați. Cu siguranță toate rezultatele și concluziile desprinse pe parcursul lucrării sunt perfectibile, iar semnificația teoretică și valoarea aplicativă rezultă din recomandările și atenționările pe care teza le conține. Realizarea obiectivelor principale și secundare propuse, multitudinea calculelor și complexitatea problematicii veniturilor publice au condus la apariția unei serii de provocări viitoare care vor genera dezvoltări ulterioare pe marginea acestui subiect. Ne manifestăm interesul asupra unor **direcții viitoare de cercetare**, după cum urmează:

- ⊗ Extinderea analizei corelației dintre veniturile fiscale și o serie de indicatori economici prin testarea unor factori potențiali noi și majorarea eșantionului de țări supuse analizei, în special din alte colțuri ale lumii;
- ⊗ Îmbunătățirea modelului econometric regresiv, multifactorial și liniar, de previzionare a veniturilor fiscale printr-un model econometric bazat pe ecuații multiple;
- ⊗ Dezvoltarea ulterioară a unui studiu pe bază de chestionar al nivelului moralității fiscale a românilor și analiza implicațiilor factorului psihologic asupra dinamicii prelevărilor fiscale la bugetul de stat și local;
- ⊗ Analiza capacității de finanțare a bugetului de stat și a bugetelor locale din fondurile europene puse la dispoziția României de Comisia Europeană în baza programelor operaționale sectoriale;
- ⊗ Continuarea cercetării elasticității fiscale a veniturilor publice prin raportarea la alți factori decât produsul intern brut și prin extinderea eșantionului de țări pentru care se determină;
- ⊗ Îmbunătățirea instrumentului multivariabil de măsurare a gradului de optimizare fiscal-bugetară prin includerea sau excluderea de variabile ale veniturilor publice, prin modificarea coeficienților de importanță a fiecărei variabile sau prin modificarea limitelor intervalelor situației ideale din perspectivă fiscală;
- ⊗ O provocare pentru dezvoltare ulterioară se constituie în continuarea aplicării etapelor procesului de benchmarking public în domeniul veniturilor pentru România și Franța prin simularea statistică a implicațiilor implementării propunerilor expuse anterior și extinderea aplicării acestei metode pentru alte state, dar și pentru alte sectoare publice.

În evoluția oricărui stat, politica bugetară, în general, și politica fiscală, în special, au jucat unul din principalele roluri de macrostabilizare economică. Ele au devenit instrumente ale funcționării economiei de piață către obiectivul unei creșteri economice dinamice, neinflaționiste și sustenabile, capabilă să genereze noi locuri de muncă în paralel cu acceptarea reformelor structurale. Pentru realizarea sarcinilor sale tot mai complexe și multilaterale, statul folosește printre pârgurile economice și sistemul veniturilor publice. Sistemul de prelevare a resurselor financiare la buget trebuie să fie simplu și elastic, capabil să asigure nu numai realizarea deplină și la timp a veniturilor bugetare, dar și să influențeze consolidarea economică, să stimuleze producția și să contribuie la creșterea nivelului de trai al populației. Metodele prin care un stat le utilizează pentru colectarea de venituri publice nu sunt permanente, ele se modifică și se perfecționează continuu, astfel încât să corespundă cât mai bine sarcinilor pe care le are de îndeplinit statul. Obiectivele politicii fiscal-bugetare pot fi atinse numai în contextul unei strategii. În prezent, obiectivul fundamental al politicii fiscale este refacerea credibilității și stabilității finanțelor publice. Politica fiscală se poate dovedi utilă pentru dezvoltarea economică în condițiile în care ia în considerare condițiile concrete ale vieții economico-sociale, de condițiile prezente și nevoile viitoare viitorului, în caz contrar ea poate frâna dezvoltarea, poate conduce la regres economic și tensiuni sociale.

BIBLIOGRAFIE

Cărți / articole științifice / studii / rapoarte

- ✂ Ad van Riet, *Euro area fiscal policies and the crisis*, European Central Bank, Occasional Paper Series, No. 109, Frankfurt, 2010
- ✂ Alm J., Martinez-Vazque J., Torgler B., *Russian attitudes toward paying taxes – before, during, and after the transition*, International Journal of Social Economics, Emerald Group Publishing, Vol. 33(12), December, 2006
- ✂ Alm J., Torgler B., *Culture Differences and Tax Morale in the United States and in Europe*, Centre for Research in Economics, Management and the Arts, Working Paper no. 14, 2004 or Journal of Economic Psychology, Elsevier, vol. 27(2), April 2006
- ✂ Alstete J., *Association-sponsored benchmarking programs*, Benchmarking: An International Journal, Vol. 7, Nr. 3, 2000 din Kempner, D.E., NACUBO Business Officer, Vol. 27, (1993)
- ✂ Andersen B., Henriksen B., Spjelkavik I., *Benchmarking applications in public sector principal-agent relationships*, Benchmarking: An International Journal Vol. 15, Nr. 6, 2008
- ✂ Androniceanu A., Abaluta O., *Indicatori de monitorizare și evaluare a asistenței sociale în țările Uniunii Europene*, Revista Administrație și management public, Nr. 3/2004
- ✂ Angyridis C., *Optimal capital income taxation in a small open economy*, Economics Letters, no. 95, 2007
- ✂ Aronsson T., Erkki K., *Outsourcing and optimal nonlinear taxation: A note*, Economics Letters, No. 102, 2009
- ✂ Aronsson T., *Optimal income taxation and decentralized fiscal federalism*, Regional Science and Urban Economics, No. 40, 2010
- ✂ Atkinson, A. B., *How progressive should income tax be?*, in M. Parkin and A. R. Nobay (eds), Essays in Modern Economics, London, Longman, 1973
- ✂ Banc P., *Finanțe generale*, Universitatea 1 decembrie 1918, Alba Iulia, 2003
- ✂ Barrere A., *Politique financiere*, Librairies Dalloz, Paris, 1958
- ✂ Baumohl B., *The Secrets of Economic Indicators*, 2nd Edition, Warton School Publishing, New Jersey, 2008
- ✂ Begg D., Vernasca G., Fisher S., Dornbusch R., *Economics*, 10th Edition, McGraw Hill Education, Berkshire (UK), 2011
- ✂ Belan P., Gauthier S., *Optimal indirect taxation with a restricted number of tax rates*, Journal of Public Economics, No. 90, 2006
- ✂ Belean P., Anghelache G., *Finanțele publice ale României*, Ediția a II-a, Editura Economică, București, 2005
- ✂ Beltrame P., *La fiscalite en France*, 16^e Edition, Hachette Livre Editeur, Paris, 2010
- ✂ Beretta S., Dossi A., Grove H., *Methodological strategies for benchmarking accounting processes*, Benchmarking for Quality Management & Technology, Vol. 5, Nr. 3, 1998
- ✂ Birch Sørensen P., *The theory of optimal taxation: what is the policy relevance?*, International Tax Public Finance, No. 14, 2007
- ✂ Bîrle V., *Echitatea fiscală*, Editura Teora, București, 2006
- ✂ Bouvier M., *Les finances locales*, 13^e edition, LGDJ Editeur, Paris, 2010
- ✂ Bowerman, M., Francis, G., Ball, A. and Fry, J., *The evolution of benchmarking in the UK local authorities*, Benchmarking: An International Journal, Vol. 9 No. 5, 2002
- ✂ Braga V., Zărnescu M., Mirea G., *Fiscal pressure in Romania, developments and effects*, Annals of Computational Economics, No. 38, May 2010
- ✂ Brașoveanu I. V., *Analize ale politicii fiscale în România și în statele membre ale UE*, Editura ASE, București, 2009

- ✂ Brezeanu P. (coord.), *Macrofinanțe*, Editura Meteor Press, București, 2007
- ✂ Brezeanu P., *Fiscalitatea – concepte, metode, practici*, Editura Economică, București, 1999
- ✂ Brezeanu P., Simon I., Celea S., *Fiscalitate europeană*, Editura Economică, București
- ✂ Buisson J., *Finanțe publice*, Ediția a 14-a, Editura Dalloz, Paris, 2009
- ✂ Bunescu L. Comaniciu C., *Romanian Taxpayers' Inclination to Tax Cheating*, Revista „Studies in Business and Economics” , No. 6.1., Sibiu, 2011
- ✂ Bunescu L., *A brief analysis of taxation methods equity*, Revista „Studies in Business and Economics” No. 5.1, Sibiu, 2010
- ✂ Bunescu L., Comaniciu C., *Issues On Fiscal Policy Objectives In Romania After 2000*, Revista „Studies in Business and Economics”, No.5.3., Sibiu , 2010
- ✂ Bunescu L., Comaniciu C., Mihaiu D., *There is a correlation between government expenditures, population, money supply and government revenues?*, International Journal of Arts and Sciences, Vol. 4, No. 12, 2011
- ✂ Bunescu L., Comaniciu C., *Which is the strongest determinant of government revenues: GDP or GNI?*, "Nicolae Bălcescu" Land Forces Academy - Sibiu, Romania, The 17th International Scientific Conference KBO 2011 - "Knowledge - Based Organisation", Conference Proceedings 2, Sibiu, 2011
- ✂ Bunescu L., *Considerations on the issuance of municipal bonds in Romania*, Revista Studies in Business and Economics, No. 5.2, 2010
- ✂ Bunescu L., Cristescu M., *Analysis of the procedure for balancing the local budgets in Romania*, Romanian Journal of Economic Forecasting Review, Institute for Economic Forecasting, Vol. 14, Issue 11, 2011
- ✂ Bunescu L., *International financing alternatives for Romanian central government*, Revista Studies in Business and Economics , No. 6.3., 2011
- ✂ Bunescu L., Mihaiu D., *A Short Analysis On The Sensitivity Of Tax Revenues*, Analele Universității din Oradea, 2010
- ✂ Bunescu L., *Techniques for income taxation*”, Proceedings of International Economic Conference “Industrial revolutions, from the globalization and post-globalization perspective”, Vol. IV - Banking, Accounting And Financial Systems From The 21st Century Perspective, Sibiu, 2009
- ✂ Bunescu L., *Theoretical approaches on public revenues' indicators*, Revista Economică, Nr. 6(59), Vol. I, Sibiu, 2011
- ✂ Camp R.C., *Benchmarking: the search for industry best practices that lead to superior performance*, publicată în SUA, ASQC Quality Press, 1989
- ✂ Camp R.C., *Le benchmarking – pour atteindre l'excellence et dépasser vos concurrents*, Editions D'Organisation, 1992, traducere din limba engleză de Marie Waquet, *Benchmarking: the search for industry best practices that lead to superior performance*, publicată în SUA, ASQC Quality Press, 1989
- ✂ Capana I., Wagner P., Secăreanu C., *Statistică macroeconomică*, Editura Economică, București, 1997
- ✂ Che Azmi A.A., Perumal K.A., *Tax Fairness Dimensions in an Asian Context: The Malaysian Perspective*, International Review of Business Research Papers, Vol. 4, No.5, October-November 2008
- ✂ Ching-Chong Lai, Chih-Hsing Liao, *Optimal nonlinear income taxation with productive government expenditure*, International Review of Economics and Finance, No. 22, 2012
- ✂ Chouve F., *Finances publiques*, 13^e Edition, Gualino Editeur, Paris, 2010
- ✂ Ciobanu O., *Mentalitatea și morala fiscală*, Analele Universității Titu Maiorescu, Seria Științe Economice, 2003
- ✂ Cioponea M. C., Băcioi L., *Necesitatea fundamentării realiste a veniturilor în bugetul general consolidat*, Analele Universității Spiru Haret, Seria Economice, Nr. 7, 2007

- ✎ Comaniciu C., *Fiscalitate – valențe multidimensionale*, Editura Universității “Lucian Blaga” din Sibiu, Sibiu, 2005
- ✎ Comaniciu C., *Orientări în labirintul fiscal*, Editura Universității “Lucian Blaga din Sibiu”, Sibiu, 2010
- ✎ Corduneanu C., *Sistemul fiscal în știința finanțelor*, Editura Codecs, București, 1998
- ✎ Costa N., *Veille et Benchmarking*, Ellipses Edition Marketing S.A., Paris, 2008
- ✎ Culiță G., *Aspecte psihologice și ... politice ale fiscalității*, Revista Tribuna Economică, Nr. 5, 2009
- ✎ Demeure C., *Marketing*, 6th Edition, Dunod Publishing House, Paris, 2008
- ✎ Disle E., Saraf J., *Droit fiscal 2011 en 36 fiches*, Edition Francis Lefebvre, Dunod Editeur, Paris, 2011
- ✎ Dragotă M. (coord.), *Piețe financiare*, Editura ASE, București, 2009
- ✎ Drăcea N.M., *Taxation and fiscal pressure*, Revista Finance – Challenges of the Future, Nr. 9, 2009
- ✎ Dugdale D., Lyne S., *Budgeting practice and organisational structure*, CIMA Publishing and Elsevier Ltd, Oxford, 2010
- ✎ Escario J.J., Molina J. A., *Modeling the optimal fiscal policy on tobacco consumption*, Journal of Policy Modeling, No. 26, 2004
- ✎ Fabrice R., *Les finances locales*, La documentation Française, Paris, 2009
- ✎ Fernandez P., McCarthy I.P., Rakotobe-Joel T., *An evolutionary approach to benchmarking*, Benchmarking: An International Journal, Vol. 8, Nr. 4, 2001
- ✎ Filip G., *Finanțe*, Editura Junimea, Iași, 2002
- ✎ Filip G., *Politica financiară*, Vol. Economia și gestiunea afacerilor, Editura Sedcom Libris, Iași, 1999
- ✎ Forte F., *Principles of public economics - A public choice approach*, Edward Elgar Publishing Inc., Cheltenham, USA, 2010
- ✎ Gall B., *Tax fairness*, FSU Law and Economics Research Paper, No. 07-34, 2007
- ✎ Garcia C.P., Turnovsky S.J., *Second-best optimal taxation of capital and labor in a developing economy*, Journal of Public Economics, No. 89, 2005
- ✎ Garriga C., Sánchez-Losada F., *Indirect taxation and the welfare effects of altruism on the optimal fiscal policy*, Economic Modelling, No. 26, 2009
- ✎ Gautron J. (coord.), *Le guide de benchmarking*, Edition d’Organisation, 2003
- ✎ Gomez M.A., *Optimal fiscal policy in the Uzawa-Lucas model with externalities*, Economic Theory, No. 22, 2003
- ✎ Grandguillot B., Grandguillot F., *Fiscalite française 2011*, Gualino Editeur, Lextenso editions, Paris, 2011
- ✎ Grigorie N. Lăcrița, *Ghidul specialistului în fiscalitate*, Editura Tribuna Economică, București, 2009
- ✎ Grigorie N. Lăcrița, Tenzi Ion, *Noțiunea de “cotă” de impozit*, Revista Tribuna Economică, nr. 33/2011
- ✎ Grigorie N. Lăcrița, Ungureanu M. Aristotel (coord.), *Dicționarul codului de procedură fiscală*, Editura Sitech, Craiova, 2010
- ✎ Grigorie N. Lăcrița, Ungureanu M. Aristotel et all, *Dicționar legislativ fiscal*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2009
- ✎ Halla M., *Tax Morale and Compliance Behavior: First Evidence on a Causal Link*, 2010, <http://www.econ.jku.at/papers/2010/wp1006.pdf>
- ✎ Heady C., *Optimal Taxation as a Guide to Tax Policy: A Survey*, Fiscal Studies, Vol. 14, No. 1, 1993
- ✎ Helgason S., *International Benchmarking Experiences from OECD Countries*, lucrare prezentată la conferința organizată de OCDE, Serviciul de Management Public, Copenhaga, Februarie, 1997

- ✎ Henry M.C., *Finance publiques*, 2^e Edition, Montchrestien, Paris, 2009
- ✎ Herme L., Achard P., *100 question pour comprendre et agir Le benchmarking*, Editeur AFNOR, Saint Denis, 2007
- ✎ Heyne P., *Modul economic de gândire*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1991
- ✎ Hoanță N., *Economie și finanțe publice*, Editura Polirom, Iași, 2002
- ✎ Hollensen S., *Global marketing – a decision oriented approach*, 5th Edition, Pearson Education Limited, Edinburgh, 2011
- ✎ Inceu A.M., Lazăr Dan Tudor, *Impozitul ca principal element al politicii fiscale*, Revista Transilvană de Științe Administrative, IX, 2003
- ✎ Inceu A.M., Lazăr D.T., Mara E.R., *Finanțe și bugete publice*, Editura Accent, Cluj-Napoca, 2009
- ✎ Inceu A.M., *Pârghiile fiscale și forța lor de orientare*, Editura Accent, Cluj-Napoca, 2005
- ✎ Infanti A., *Tax equity*, Buffalo Law Review, 2008
- ✎ Jie Zhang, Davies J., Jinli Zeng, McDonald S., *Optimal taxation in a growth model with public consumption and home production*, Journal of Public Economics, No. 92, 2008
- ✎ Kacef O., Jiménez J.P., *Macroeconomic policies in times of crisis: options and perspectives*, Economic Commission for Latin America and the Caribbean (ECLAC), United Nations Publication, 2009
- ✎ Karlof & Partners, *Practiquer le benchmarking*, Les Edition D'Organisation, Goteburg, Suedia, 1994, traducere în franceză de Serge Bresin
- ✎ Kathleen H.J. Leibfried, *Benchmarking – a tool for continuous improvement*, Harper Collins Publishers, 1994
- ✎ Keehley, P., Medlin, S., MacBride, S. și Longmire, L., *Benchmarking for Best Practices in the Public Sector: Achieving Performance Breakthroughs in Federal, State and Local Agencies*, Jossey-Bass, San Francisco, 1997
- ✎ King S., Sheffrin S., *Tax evasion and equity theory: An Investigative Approach, International Tax and Public Finance*, Kluwer Academic Publishers, No. 9, 2002
- ✎ Kotler P., Keller K., Manceau D., Dubois B., *Marketing management*, Pearson Education Limited, 13rd edition, New Jersey, 2009
- ✎ Kyro P., *Revising the concept and forms of benchmarking*, Benchmarking: An International Journal, Vol., Nr. 3, 2003
- ✎ Laffer A., *The Laffer Curve. Past, Present and Future*, 2004, disponibil la adresa <http://www.heritage.org /Research/ Taxes/bg1765.cfm>
- ✎ Lamassoure A., *Banul public al Europei. Care control?*, Fundația Robert Schuman, Paris, 2007
- ✎ Lazăr C., Matei M., Andrei J., *Finanțe*, Editura Universității Petrol-Gaze din Ploiești, Ploiești, 2007
- ✎ Lazăr S., *Incidența bugetelor publice asupra gestiunii financiare a întreprinderii*, Editura Universității Ioan Cuza Iași, Iași, 2009
- ✎ Leroux M.-L., P. Pestieaub, G. Ponthiere, *Longevity, genes and efforts: An optimal taxation approach to prevention*, Journal of Health Economics, No. 30, 2011
- ✎ Lieberman E., *Taxation Data as Indicators of State-Society Relations: Possibilities and Pitfalls in Cross-National Research*, Studies in Comparative International Development, Winter 2002, Vol. 36, No. 4, 2002
- ✎ Lindon D., Jallat F., *Le marketing – etudes, moyens d'action, strategie*, 6^e Edition, Dunod Publishing House, Paris, 2010
- ✎ Magd H., Curry A., *Benchmarking: achieving best value in public-sector organisations*, Benchmarking: An International Journal, Vol. 10, Nr. 3, 2003
- ✎ Mankiw N.G., Weinzierl M., Yagan D., *Optimal Taxation in Theory and Practice*, National Bureau of Economic Research Working Paper, No. 15071, 2009
- ✎ Manolescu G. (coord.), *Politici economice - concepte, instrumente, experiențe*, Editura Economică, București, 1997

- ✎ Manolescu G., *Buget – abordare economică și financiară*, Editura Economică, București, 1997
- ✎ Matei G., Drăcea M., Drăcea R., Mitu N., *Finanțe publice*, Ediția a III-a, Editura Sitech, Craiova, 2007
- ✎ Michelin L.R., Wilson V., *Benchmarking Impact Evaluation Final Report, Prepared on behalf of the Provincial Public Health Research*, Education and Development (PHRED) Program, Ottawa, January 2007
- ✎ Mihăiescu S., *Posibilități de gestionare a riscului fiscal*, Analele Științifice ale Universității “Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Științe Economice, XLVI, 2000
- ✎ Mirrlees, J. A., *An exploration in the theory of optimum income taxation*, Review of Economic Studies, vol. 38, 1971
- ✎ Mordacq F., *Les finances publiques*, Presses Universitaires de France, Paris, 2011
- ✎ Moșteanu N.R., *Finanțe publice*, Editura Universitară, București, 2011
- ✎ Moșteanu T. (coord.), *Buget și trezorerie publică*, Ediția a III-a, Editura Universitară, București, 2008
- ✎ Moșteanu T. (coord.), *Finanțe publice*, Ediția a III-a, Editura Universitară, București, 2008
- ✎ Musgrave A.R., Musgrave P.B., *Public Finance in Theory and Practice*, 5th Edition, McGraw Hill Book Company, New York, 1989
- ✎ Negrea G. G., *Fiscalitatea Europeană*, Editura Tribuna Economică, București, 2008
- ✎ Niemann S., Pichler P., *Optimal fiscal and monetary policies in the face of rare disasters*, European Economic Review, No. 55, 2011
- ✎ Pele A., *Europa în criză. Ce stat european a luat cele mai dure măsuri de austeritate. Comparație între România și celelalte țări din Europa*, Ziarul Gândul, 27.01.2012
- ✎ Popeangă P., Popeangă G., *Control financiar și fiscal*, Editura CECCAR, București, 2004
- ✎ Popescu N., *Finanțe publice-finanțe, bugete, fiscalitate*, Editura Economică, București, 2002
- ✎ Profiroiu A., Profiroiu M., *Autonomia financiară a colectivităților locale din România – premisă a succesului descentralizării*, Transylvanian Review of Administrative Sciences, Nr. 19, 2007
- ✎ Profiroiu A., Profiroiu M., Pradeilles A.A., *Considerații privind procesul de descentralizare în România*, Revista Administrație și Management Public, nr. 7, 2006
- ✎ Ramsey, F. P., *A contribution to the theory of taxation*, Economic Journal, Vol. 37, 1927
- ✎ Râmniceanu I., *Bugetul de stat. Culegere de legi privind adoptarea bugetului de stat în anii 1950-1975*, Editura Universității Babeș-Bolyai, Cluj Napoca, 1975
- ✎ Roger A., *Principles of Economics*, 10th International Edition, Cengage Learning Publishing House, South Western, 2011
- ✎ Sandmo A., *Optimal taxation an introduction to the literature*, Journal of Public Economics, No. 6, 1976
- ✎ Saurel S., *Le budget de l’Union Européenne*, Direction d’information legale et administrative, Paris, 2010
- ✎ Saurel S., *Le budget de l’Union Européenne*, Direction d’information legale et administrative, Paris, 2010
- ✎ Schokkaert E., Dirk Van de Gaer, Vandenbroucke F., Lutgens R.I., *Responsibility sensitive egalitarianism and optimal linear income taxation*, Mathematical Social Sciences, No. 48, 2004
- ✎ Seater J., *Ricardian Equivalence*, Journal of Economic Literature, Volume 31, Issue 1, March, 1993
- ✎ Semedo G., Bensafta M., Gautier L., *Economie des finances publiques*, Ellipses Edition Marketing SA, Paris, 2010
- ✎ Sherry Xin Li, *Social Identities, Ethnic Diversity, and Tax Morale*, Public Finance Review, No. 38, March 2010
- ✎ Sik-wah Fong P., Qiping Shen, Cheng E., *A framework for benchmarking the value management process*, Benchmarking: An International Journal, Vol. 8, Nr. 4, 2001
- ✎ Smith L., *Laffer Curve Key To Ideal Tax Rate*, disponibil la adresa <http://www.investopedia.com/articles/08/laffer-curve.asp>

- ✍ Solomons D., *The historical development of costing*, Sweet&Maxwell Publishing House, Londra, 1952 în David Dugdale, Stephen Lyne, *Budgeting practice and organisational structure*, CIMA Publishing and Elsevier Ltd, Oxford, 2010
- ✍ Spendolini M.J., *The Benchmarking Book*, AMACOM, New York, 1992
- ✍ Spilimbergo Antonio, Steve Symansky, Olivier Blanchard, Carlo Cottarelli, *Fiscal Policy for the Crisis*, IMF Staff Position Note, 29.12.2008
- ✍ Stroe R., Armeanu D. *Finanțe*, Editia a II-a, Editura ASE, București, 2004
- ✍ Sutter M., Weck-Hannemann H., *Taxation and the veil of ignorance – A real effort experiment on the Laffer curve*, Public Choice, No. 115, 2003
- ✍ Șaguna D.D., *Tratat de drept financiar fiscal*, Editura All Beck, București, 2000
- ✍ Tabără V., *Standarde și indicatori de evaluare și determinare a capacității administrative în instituții și autorități publice*, Editura Techno Media, Sibiu, 2006
- ✍ Talpoș I., Avram A., *Considerations regarding the mix of anticrisis fiscal policies in Romania*, Theoretical and Applied Economics, Volume XVIII, No. 1(554), 2011
- ✍ Talpoș I., *Finanțele României*, vol. I, Editura Sedona, Timișoara, 1995
- ✍ Teodorescu G.A., *Politica fiscală și stabilitatea sistemului fiscal*, Revista Finanțe Publice și Contabilitate, nr. 6/2011
- ✍ Terrasse Y., *Bugetul Comunității Europene*, Editura Masson, Paris, 1991
- ✍ Torgler B., Schneider F., *Shadow economy, tax morale, governance and institutional quality: a panel analysis*, Department of Economics, Johannes Kepler University Linz, Austria, Economics working papers, No. 1, January 2007
- ✍ Torgler B., *Tax Compliance and Tax Morale*, Eduard Egler Publishing Limited, Cheltenham, 2007
- ✍ Torgler B., Werner J., *Fiscal autonomy and tax morale: evidence from Germany*, Public Finance and Management, Volum 5, Issue 4, 2005
- ✍ Tulai C., *Finanțele publice și fiscalitatea*, Casa Cărții de Știință, Cluj Napoca, 2003
- ✍ Ungureanu M. A. (coord.), *Buget și trezorerie publică*, Editura Universitară, București, 2011
- ✍ Ungureanu M. A. (coord.), *Finanțe publice*, Editia a II-a, Editura Conphys, Râmnicu Vâlcea, 2007
- ✍ Ungureanu M. A. (coord.), *Finanțe publice*, Editia a III-a, Editura Conphys, Râmnicu Vâlcea, 2009
- ✍ Ungureanu M. A. , *Control fiscal și evaziunea fiscală*, Editura Conphys, Rm. Vâlcea, 2010
- ✍ Văcărel I. (coord.), *Finanțe publice*, Ediția a VI-a, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2006
- ✍ Văcărel I., *Relații financiare internaționale*, Editura Academiei Române, București, 1995
- ✍ Villeguerin Y. (coord.), *Fiscalite*, 26^e Edition, Groupe Revue Fiduciaire, Paris, 2011
- ✍ Vorhies D., Morgan N., *Benchmarking marketing capabilities for sustained competition advantage*, Journal of Marketing, Vol. 69, Nr. 1, ianuarie 2005
- ✍ Watson G.H., *The Benchmarking Workbook: Adopting Best Practices for Performance Improvement*, Productivity Press, Portland, 1992
- ✍ Watson, G.H., *Strategic Benchmarking: How to Rate your Company's Performance against the World's Best*, John Wiley and Sons Inc, New York, 1993
- ✍ Weller, D.L., *Benchmarking: a paradigm for change to quality education*, The TQM Magazine, Vol. 8, No. 6, 1996
- ✍ Xiaolin R., Fullerton D., Braden J.B, *Optimal taxation of externalities interacting through markets: A theoretical general equilibrium analysis*, Resource and Energy Economics, No. 33, 2011
- ✍ ***Academia Română, Institutul de Lingvistică "Iorgu Iordan", *Dicționarul Explicativ al Limbii Române*, Ediția a II-a, Editura Univers Enciclopedic, București, 1998, p. 820
- ✍ ***Agenția Franceză a Trezoreriei, *Buletin lunar*, Nr. 262, Paris, Martie 2012

- ✎ ***Banca Mondială, PriceWaterhouseCooper's, *Paying Taxes 2012. The global picture*, 2011, Anexe <http://www.pwc.com/gx/en/paying-taxes/download-order.jhtml>
- ✎ ***Banca Națională a României, Cercetare statistică anuală "Investițiile străine directe în România în anul 2010"
- ✎ ***BERD, Romania Facts sheet, Martie 2011
- ✎ ***BERD, Strategia pentru România, aprobată în ședința din 28 februarie 2012
- ✎ ***BVB, Lista de Tarife și Comisioane practicate de S.C. Bursa de Valori București S.A. pentru operațiunile specifice pe piețele reglementate la vedere și la termen, actualizată 1 ianuarie 2012
- ✎ ***Codul de conduită în benchmarking poate fi accesat la adresa <http://www.apqc.org/knowledgebase/download/33845/a%3A1%3A%7Bi%3A1%3Bs%3A1%3A%22%22%3B%7D/119399.pdf?destination=node/33845>
- ✎ ***Comisia Europeană, *Finanțarea Uniunii Europene - Raport asupra funcționării sistemului resurselor proprii*, 14 iulie 2004, COM/2004/0505 final
- ✎ ***Comisia Europeană, *Propunere pentru Decizia Consiliului asupra sistemului resurselor proprii ale UE*, Bruxelles, 29,06,2011 COM(2011) 510 final
- ✎ ***Comisia Europeană, Raportul Comisiei Europene către Parlamentul European, și Consiliu, Al șaselea raport al Comisiei asupra operațiunilor de inspecție a resurselor proprii tradiționale, 2006-2009, Bruxelles, 10 mai 2010
- ✎ ***Comisia Europeană, *Un buget pentru Europa 2020*, Comunicare de la Comisie către Parlament, Consiliu, Bruxelles, 29 iunie 2011, COM (2011)500 final, Partea I.
- ✎ ***Comunicatului de presă al BNR din data de 7.11.2011
- ✎ ***Curtea de Conturi a României, *Auditul performanței modului de constituire, alocare și utilizare a fondurilor la dispoziția Guvernului: Fondul de rezervă bugetară, Fondul de intervenție și Fondul național de dezvoltare*, București, 2009
- ✎ ***Direction Générale Des Collectivités Locales, *Les chiffres clés des collectivités locales*, Paris, 2011
- ✎ ***Direcția Generală de Trezorerie și Datorie Publică, Ministerul Finanțelor Publice, *Strategia de administrare a datoriei publice guvernamentale, 2011-2013*, București
- ✎ ***European Commission, *Taxation Trends in The European Union – Main Results*, Luxembourg, 2009
- ✎ ***European Commission, Commission Staff Working Paper Financing The Eu Budget: *Report On The Operation Of The Own Resources System* Accompanying the document Proposal for a Council Decision on the system of own resources of the European Union, Brussels, 29.6.2011, SEC(2011) 876 final
- ✎ ***European Commission, *Draft general budget of the European Union for financial year 2012*, publicat în data de 15 iunie 2011
- ✎ ***European Commission, *EU budget 2010 Financial Report*, Publications Office of the European Union, Luxemburg, 2011
- ✎ ***European Commission, *European Union Public Finance*, 4th Edition, Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg, 2008
- ✎ ***European Commission, *Excise Duty Tabela*, Part I – Alcoholic Beverages, Brussels, 2012, date valabile la data de 1 ianuarie 2012
- ✎ ***European Commission, *Excise Duty Tabela*, Part II – Energy products and Electricity, Brussels, 2012, date valabile la data de 1 ianuarie 2012
- ✎ ***European Commission, *Excise Duty Tabela*, Part III – Manufactured Tobacco, Brussels, 2011, date valabile la data de 1 iulie 2011
- ✎ ***European Commission, *Financing the European Union — Commission Report on the Operation of the Own Resources System*, 7 October 1998
- ✎ ***European Commission, *Tax reforms in EU Member States 2011, Tax policy challenges for economic growth and fiscal sustainability*, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2011

- ✍ ***European Commission, Taxation and Customs Union, *VAT Rates Applied in the Member States of the European Union*, No. 759291, Brussels, 2011
- ✍ ***European Commission, *Taxation trends in the European Union*, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2011, Annexes
- ✍ ***FMI, Raportul de țară pentru România nr. 12/73 privind a 4-a Evaluare în cadrul Acordului Stand-By și Solicitarea de Modificare a Criteriilor de Performanță, aprilie 2012
- ✍ ***Ghidul împrumuturilor pentru administrația publică locală și situația existentă în țările reprezentate în NALAS, 2011 http://www.acor.ro/documente/materiale_proiecte/ghid%20ro.pdf
- ✍ ***Human Development Report 2011, *Sustainability and Equity: A Better Future for All*, United Nations Development Programme (UNDP)
- ✍ ***Institutul de Politici Publice, *Bugetele autorităților locale din România la cote de avarie*, București, 2010
- ✍ ***Institutul de Politici Publice, *Politica de echilibrare a bugetelor locale în România*, București, 2005
- ✍ ***Institutul Național de Statistică al României, *România în cifre 2010*, București, 2010
- ✍ ***International Monetary Found, Press Release No. 11/101, March 25, 2011
- ✍ ***International Monetary Found, Press Release No. 09/148, May 4, 2009
- ✍ ***International Monetary Found, Press Release No. 11/257, June 27, 2011
- ✍ ***Her Majesty Treasury, *Analysing the UK fiscal policy*, London, 1999
- ✍ ***Le Conseil des prelevements obligatoires, *La fiscalite locale*, Documentation française, Paris, 2010
- ✍ ***L'Observatoire des finances locales, *Les finances des collectivités locales en 2010*, Paris, 2010
- ✍ ***L'Observatoire des finances locales, *Les finances des collectivités locales en 2011: état des lieux*, Anexa 8, Paris, 2011
- ✍ ***Ministerul Finanțelor Publice, Execuția Bugetului General Consolidat pentru anul 2011
- ✍ ***Ministerul Finanțelor Publice, Raport datorie publică la 31.12.2012, București, 2012
- ✍ ***Ministerul Finanțelor Publice, Raportul asupra bugetului 2011, București, 2010
- ✍ ***Pachetul de măsuri pentru relansarea activității economice, Document realizat de Cabinetul Consilierului de Stat Andreea Paul Vass, 3 februarie 2012
- ✍ ***Programul de Guvernare 2001-2004 publicat în decembrie 2000
- ✍ ***Programul de Guvernare 2005 – 2008 publicat în decembrie 2004
- ✍ ***Programul de guvernare pentru anul 2012
- ✍ ***Tratatul de Funcționare al Uniunii Europene, Jurnalul Oficial al UE nr. 83 din 30.03.2010

Acte normative

- ✍ ***Legea nr. 571/2003 privind Codul fiscal al României (actualizat aprilie 2012)
- ✍ ***Codul General al Impozitelor din Franța (Code général des impôts) actualizat aprilie 2012 <http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006069577>
- ✍ ***Legea nr. 117/30 iunie 1999 privind taxele extrajudiciare de timbru
- ✍ ***Legea nr. 134/1995 privind legea petrolului
- ✍ ***Legea nr. 273/2006 privind finanțele publice locale
- ✍ ***Legea nr. 293/2011 privind bugetul de stat pentru anul 2012
- ✍ ***Legea nr. 500/2002 privind finanțelor publice
- ✍ ***Legea organică nr. 692/2001 privind legile finanțelor publice, publicată în Jurnalul Oficial al Republicii Franța, nr. 177/2 august 2001
- ✍ ***Legea responsabilității fiscal – bugetare nr. 65 din 16.04.2010
- ✍ ***LOI n° 2011-1977 du 28 décembre 2011 de finances pour 2012 (1) (Legea finanțelor publice pentru anul 2012 Franța)

- ✎ ***Ordonanța de Urgență nr. 34/2009 din 11 aprilie 2009 cu privire la rectificarea bugetară pe anul 2009 și reglementarea unor măsuri financiar-fiscale
- ✎ ***Ordonanța de Urgență nr. 54/2006 privind regimul contractelor de concesiune de bunuri proprietate publică
- ✎ ***Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 117/2010 pentru modificarea și completarea Legii nr. 571/2003 privind Codul fiscal și reglementarea unor măsuri financiar-fiscale
- ✎ ***Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 118/1999 privind înființarea și utilizarea Fondului național de solidaritate
- ✎ ***Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 138/2004 pentru modificarea și completarea Legii nr. 571/2003 privind Codul fiscal
- ✎ ***Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 47/11.04.2002 de modificare și completare a Legii minelor nr. 61/1998 și a Legii petrolului nr. 134/1995
- ✎ ***Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 77/2009 privind organizarea și exploatarea jocurilor de noroc
- ✎ ***Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 24/2001 privind impunerea microintreprinderilor
- ✎ ***Hotărârea Guvernului nr. 1.225 din 14 decembrie 2011 pentru stabilirea salariului de bază minim brut pe țară garantat în plată
- ✎ ***Hotărârea Guvernului nr. 16 din 11 ianuarie 2012 privind aprobarea limitelor anuale, aferente anilor 2012, 2013 și 2014, pentru finanțările rambursabile care pot fi contractate și pentru tragerile din finanțările rambursabile contractate sau care urmează a fi contractate de unitățile/subdiviziunile administrativ-teritoriale
- ✎ ***Hotărârea Guvernului nr. 9/2007 privind constituirea, componența și funcționarea Comisiei de autorizare a împrumuturilor locale
- ✎ ***Hotărârea pentru acordarea încrederii Guvernului publicată în Monitorul Oficial al României Nr. 907/ 23.12.2009 - Programul de Guvernare 2009 – 2012
- ✎ ***Ordinul Ministerului Finanțelor Publice nr. 1954/2005 pentru aprobarea Clasificatiei indicatorilor privind finanțele publice
- ✎ ***Ordinul Ministrului Finanțelor Publice nr. 1394/1995 pentru aprobarea clasificatiei indicatorilor privind finanțele publice
- ✎ ***Regulamentul (CE, EURATOM) NR. 1605/2002 al Consiliului din 25 iunie 2002 privind Regulamentul financiar aplicabil bugetului general al Comunităților Europene
- ✎ ***Regulamentul Consiliului nr. 105/26 ianuarie 2009 de modificare a Regulamentului nr. 1150/2000 privind punerea în aplicare a Deciziei 2000/597/CE, Euratom privind sistemul de resurse proprii al Comunităților
- ✎ ***Regulamentul Consiliului nr. 1150/22 mai 2000 pentru implementarea Deciziei Comisiei nr. 436/2007 privind sistemul resurselor proprii ale UE
- ✎ ***Regulamentul din 14 iunie 2009 privind taxele și tarifele pentru autorizarea și controlul activităților nucleare
- ✎ ***Buletinul Oficial al Franței A-1-09 nr. 3/9.01.2009
- ✎ ***Cartea Europeană a Autonomiei Locale, Strasbourg, 15 octombrie, 1985
- ✎ ***Comisia Europeană, Decizie a Consiliului de acordare de asistență reciprocă României, Bruxelles, 6.05.2009, COM(2011) 459 final , OUG nr. 82/2009
- ✎ ***Comisia Europeană, Decizie a Consiliului de acordare de asistență reciprocă României, Bruxelles, 7.4.2011, COM(2011) 183 final
- ✎ ***Council Decision 2007/436/EC, Euratom of 7 June 2007 (ORD 2007)
- ✎ ***Council Directive 2003/96/EC of 27 October 2003 on restructuring the Community framework for the taxation of energy products and electricity
- ✎ ***Council Directive 2011/64/EU of 21 June 2011 on the structure and rates of excise duty applied to manufactured tobacco
- ✎ ***Council Directive 92/83/EEC of 19 October 1992 on the harmonization of the structures of excise duties on alcohol and alcoholic beverages

- ✎ ***Council Regulation laying down implementing measures for the system of own resources of the European Union, Brussels, 29.06.2011, COM(2011) 511 final
- ✎ ***Decizia Consiliului nr. 436 din 7 iunie 2007 privind sistemul de resurse proprii al Comunităților Europene (2007/436/CE, Euratom)
- ✎ ***Directiva 2006/112/CE a Consiliului din 28 noiembrie 2006 privind sistemul comun al taxei pe valoarea adăugată
- ✎ ***Hotărârea Consiliului Local Sibiu nr. 174/2011 privind impozitele și taxele locale pentru anul 2012
- ✎ ***Hotărârea Consiliului Local Sibiu nr. 223/2002 privind aprobarea asocierii în participatiune între Municipiul Sibiu și S.C. " MOL România Petroleum Products" S.R.L. Cluj Napoca
- ✎ ***Instrucțiunea din 24.07.2009, publicată în Buletinul Oficial al Impozitelor, nr. 74/28.07.2009, Direcția Generală a Finanțelor Publice

Surse electronice

- ✎ <http://droit-finances.commentcamarche.net/> Consultanță fiscală Franța
- ✎ <http://ec.europa.eu/> Comisia Europeană
- ✎ <http://epp.eurostat.ec.europa.eu> Eurostat
- ✎ <http://eur-lex.europa.eu/> Portal legislație Uniunea Europeană
- ✎ <http://mfinante.ro/> Ministerul Finanțelor Publice România
- ✎ <http://worldbank.org/> Banca Mondială
- ✎ <http://www.aft.gouv.fr/> Agenția Franceză de Trezorerie
- ✎ <http://www.agenziaentrate.it/> Agenția Administrației Fiscale din Italia
- ✎ <http://www.amosweb.com>
- ✎ <http://www.anofm.ro/> Agenția Națională de Ocupare a Forței de Muncă
- ✎ <http://www.bourse.lu/> Bursa din Luxemburg
- ✎ <http://www.budget.gouv.fr/> Ministerul pentru buget, trezorerie și conturi naționale Franța
- ✎ <http://www.cjsibiu.ro/> Consiliul Județean Sibiu
- ✎ <http://www.dgcl.interieur.gouv.fr/> Direcția Generală a Colectivităților Locale Franța
- ✎ <http://www.education-benchmarking.org/>
- ✎ <http://www.efs.europa.eu/>
- ✎ <http://www.fcga.fr/> Federația Centrelor de Gestiune Agreeată Franța
- ✎ <http://www.gov.ro/> Guvernul României
- ✎ <http://www.imf.org/> Fondul Monetar Internațional
- ✎ <http://www.impots.gouv.fr> Portal impozite și taxe Franța
- ✎ <http://www.insee.fr/> Institutul Național de Statistică și Studii Economice Franța
- ✎ <http://www.insse.ro/> Institutul Național de Statistică România
- ✎ <http://www.mdrt.ro/> Ministerul Dezvoltării Regionale și Turismului
- ✎ <http://www.minefi.gouv.fr/> Ministerul Economiei și Finanțelor Franța
- ✎ <http://www.mmuncii.ro/> Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale
- ✎ <http://www.performance-publique.budget.gouv.fr/> Portal performanță publică în cadrul Ministerului pentru buget, trezorerie și conturi naționale Franța
- ✎ <http://www.photius.com/>
- ✎ <http://www.pretatauxzeroplus.com/>
- ✎ <http://www.worldvaluessurvey.org/>